Kemalettin Tuğcu

GURBET ACILARI

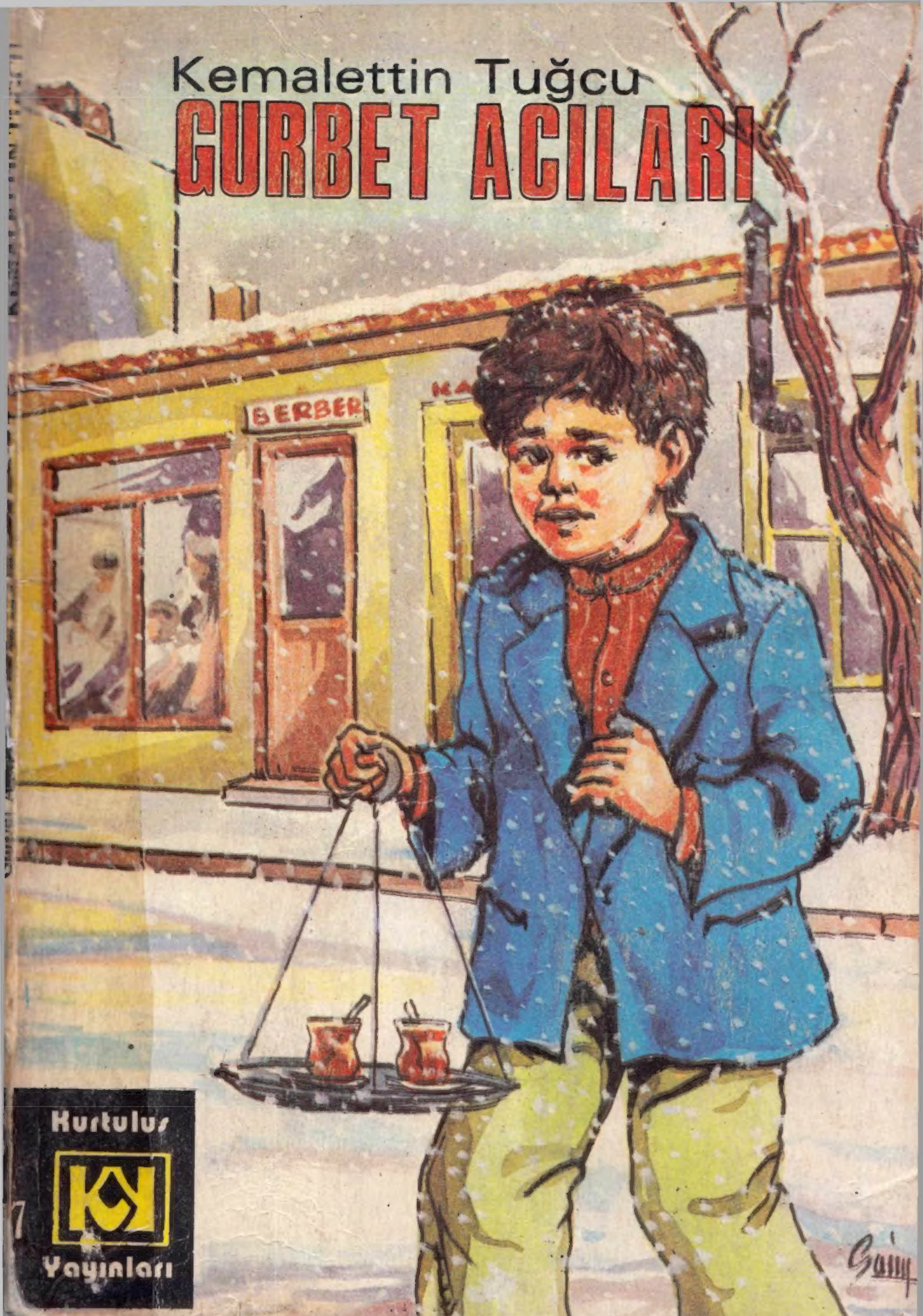

Kurtuluş Yayınları

Çocuk Romanları : 37

KEMALETTİN TUĞCU

Gurbet Acıları

Kurtuluş Yayınları
Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, 122 Tel: 29 48 27 29 38 08 Ankara

Çocuk Romanları

KEMALETTİN TUĞCU

KEMALETTİN TUĞCU'nun eserleri,
Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye
Dairesi tarafından okullara tavsiye edilmiştir.
(TEBLİĞLER DERGİSİ, 11.7.1977 - NO: 1942)

1 – Karanlıkta Bir Çocuk
2 – Evlâtlık
3 – İstanbul Sokakları
4 – Küçük Besleme
5 – Annesizler
6 – Ormandaki İhtiyar
7 – Küçük Sanatçı
8 – Mahallenin Sevgilisi
9 – Bekçibaba
10 – Kız Arkadaşım
11 – Babamın Günahı
12 – Gecekondu Kızı
13 – Kimsesizler
14 – İhtiyar Öğretmen
15 – Kapı Yoldaşları
16 – Deniz Çocuğu
17 – Küçük Göçmen
18 – Üvey Anne
19 – Küskün Çocuklar
20 – Köydeki Evimiz
21 – İhtiyar Dilenci
22 – Oyuncakçı Dede
23 – Dağların Delisi
24 – Dedemin Evi
25 – Ömer'in Rüyası
26 – Koruköy'ün Yetimi
27 – Garip Kuşun Yuvası
28 – Çıkmaz Sokak
29 – Yurt Özlemi
30 – Sütçü Kız
31 – Güngörmüşler
32 – Küçük Balıkçı
33 – Köy Doktoru
34 – Garip Emine
35 – Tekinsiz Ada
36 – Güzin Hala
37 – Gurbet Acıları
38 – Bir Çocuğun Öyküsü
39 – Soylu Çocuk
40 – Öksüz Dilimi

BASILDIĞI YER : TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ - ANKARA - 1980

Gurbet Acıları

BAYRAM SABAHI erkenden berber dükkânının önüne gelmiştim. Berber Rıza Efendi acele ile anahtarı bana verip

— Dükkânı aç, gaz sobasını yak, ibriği üstüne koy, su ısına dursun. Müşteri gelirse oyala, namaza gitti de, dedi.

Rıza Efendi gidince kepeneği kaldırdım. Dükkânı açıp hemen gaz sobasını yaktım. Su ibriğini de üstüne koyup akşamdan kalan süprüntüyü temizledim. Arası çok geçmeden paltolu, gençten bir adam geldi. Kapıdan sordu :

— Usta yok mu?

— Buyurun, dedim. Namaza gitti. Neredeyse gelir.

Adam biraz durakladıktan sonra kapıyı kapatıp sobanın yanına geldi

— Senin adın ne? dedi.

— Ahmet, dedim.

— Usta senin baban mı?

— Hayır. Ustanın çocuğu yok.

— Sen nerelisin? İstanbullu mu?

— Hayır, dedim. Benim köyüm çok uzak. Vilayetimiz Yozgat.

— Burada akraban var mı?

— Babamla gelmiştim. Babam geçen yıl öldü, ben kaldım burada.

— Köyde kimsen yok mu?

— Yok, Anam önceden ölmüştü. Babam kalan

malları sattı; köyde birşeyimiz kalmadı. Buraya çalışmaya geldik.

— Kaç yaşındasın?

— On iki.

— Hiç okudun mu?

— Babam önce kapıcılık bulmuştu. Apartmandakiler zorladılar. Babam beni okula yazdırdı. İlkokulu bitirdiğim sırada da işte babam öldü. Ben açıkta kaldım.

— Berberlik fena değildir. Çalışırsan öğrenirsin.

Cevap vermedim. Biraz sonra adam

— Burada mı yatıyorsun? dedi.

— Hayır, dedim. Bu sokakta bir kahve var. Geceleri orada yatıyorum.

— Para veriyor musun?

— Para nerde ki! Kahvenin üstünde bir oda var. Orada yatıyorum. Sabah gün doğmadan kalkıp kahve ocağını yakıyorum. Kahveyi silip süpürüyorum. Fincanları, çay bardaklarını yıkıyorum. Şemsi Efendi erken gelir.

— Şemsi Efendi kim?

— Kahvenin sahibi.

İbrik kaynamağa başlamıştı. Kapağını araladım. Adam altına bir iskemle çekip oturdu. Dükkânın içi epeyce ısınmıştı. Rıza Efendi geldi. Önlüğünü verdim. O müşteriye :

— Hayırlı bayramlar, dedi. Mübarek hava da yağacak sırayı buldu. Sabahtan beri kar atıştırıyor.

Müşteri aynanın karşısında, koltuğa otururken

— Kar yağınca mikrobu kırar, derler, dedi.

Rıza Efendi

— Makas, tarak, dedi. Ağzını açıp lakırdı dinleyeceğine işine bak.

Müşteri

— Çocuk hazırlamıştı, dedi.

Rıza Efendi hazırladığım örtüyü müşterinin üstüne serip ensesinden iğnelerken

— Benim makasım, tarağım ayrı, dedi.

Aslında bakmazdı tarağa, makasa. Hangisi elinin altındaysa onu kullanırdı. Tıraş yaparken söyleniyordu :

— Köylü kısmı alık oluyor. Hoş bunun geçinmeye gönlü yokmuş ya. İlle köye gideceğim diye tuttumuş. Oraya gidip de ne yapacak? Babası satıp savıp İstanbul demiş, gelmiş buraya. İyi kötü bir kapıcılık bulmuş. Ama her gelene kapıcılık vermezler. Ne köyüne yararlar ne bu şehre. İpini koparan gelir.

Müşteri içini çekerek

— Köylerde de iş yok, dedi. Yol derdi, su derdi, hastalık derdi.

Rıza Efendi

— Biz ne yapalım! dedi. Buraya geliyorlar, suyumuza ,yolumuza, aşımıza ortak oluyorlar. Eli ekmek tutan hemşerisini çağırıyor. Çevremiz gecekondu doldu. Bunların içlerinde kötüleri de var. Köyde, kasabada tutunamayan kötüler soluğu İstanbul'da alıyorlar.

Kapı açıldı, bir iki müşteri daha geldi. Sobaya yakın oturdular. Hepsi soğuktan şikâyet ediyordu. Rıza Efendi, bayram diye müşterilere çay ısmarladı. Dükkânın biraz ilerisindeki kahveye giderek çayları alıp getirdim.

Kar yağıyordu. Altları delik olan ayakkabılarım su aldığı için ayaklarım üşüyordu. Zaten paltom olmadığı için ustayı beklerken dışarıda ceketimin sırtı iyice ıslanmıştı.

İlk gelen müşteri, kapıdan çıkmadan önce bana doğru geldi. Bir lira bahşiş verdi. O gittikten sonra usta

— İşe gelince kolunu kıpırdatmazsın, dedi. Ama bahşiş almaya gelince ardından atlı yetişmez. Pis pis

bakma öyle suratıma. Bende kabahat ki, sana burada iş veriyorum.

Yaşlı bir adam :

— Canım, Rıza Efendi, dedi. Mübarek günde kalp kırma. Kış kıyamette buraya sığınmış işte. Bırak o da sebeblensin.

Yazın gelmiştim dükkâna. Rıza Efendi bana bir tek kuruş da vermemişti. Müşteriler bahşiş verirlerse o para ile gündüz yemek yerim. Şemsi Efendi de bana para vermezdi. Ama geç vakitlere kadar kahve açık olduğu için berber dükkânından dönünce

— Bir şey yedin mi Sarı? derdi. Aşçı kapatmadan git. Bir tabak kuru fasulye ile çeyrek ekmek ye. Al şu beşliği.

Doğrusu iyi adamdı. Kahvenin temizliği, geceyarısına kadar müşterilere hizmet, kap kacak yıkama benim işimdi ama Rıza Efendi gibi kalp kırmazdı. Kaç kez çay bardağı kırmıştım da uzaktan

— Dikkat etsen daha iyi olacak gibime geliyor Sarı, demişti.

Ama ne kırdımsa müşterilerden biri ödemişti.

Yumuşak başlı olduğu için Şemsi Efendi'yi bütün müşteriler severdi. Epeyce yaşlanmıştı. Bazen vakti vaktine uymaz, erkenden evine kapanır, kahveye ben bakardım. Kahve epeyce geniş ve temizdi. Güzel aydınlatıldığı için müşteri de çok oluyordu.

Şemsi Efendi dünyada bir tek şeye kızardı. O da müşterinin kahvesini içtikten sonra sigarasını kahve fincanının içine batırıp söndürmesine. Böyle yapanları yüzlemezdi. Ama bir müşteri

— Canım Şemsi Efendi, fincan zifir kokuyor, bunlar hiç yıkanmaz mı?

Dediği zaman kahveci şikâyete başlıyordu

— Beyim, ben fincanları sıcak su ile, sabunla yıkarım. Ama bu zifir milleti bir türlü çıkmıyor.

— Ne yapalım canım, bazı müşteri bundan hoşlanır.

— Beyim her masada bir sigara küllüğü var.

— Ben anlamam, el alışkanlığı bu. Müşterinin keyfi misin?

Usta çok sinirlendiği için ben kahve kapandıktan sonra, ya da sabahleyin erkenden sıcak, sabunlu su ile fincanları iyice yıkıyor ve zifir kokanları ayırıyor, bir daha sudan geçiriyordum.

Şemsi Efendi bu fincanları koklar, sırtımı okşar :

— Çok güzel, derdi. Koku kalmamış. Ama kime anlatırsın? Adamların bıyıkları zifir içinde, suç fincanlarda değil.

Kışın kahvenin odun sobasını yakmak da benim işimdi. Ne yazık ki tam ısınacağım sırada ortalık aydınlanır, ben de Rıza Efendi'nin dükkânına giderdim.

Kahve ocağının arkasındaki bahçe merdivenin-den dükkânın üstüne çıkıyordum. Orası basık tavanlı, epeyce geniş bir yerdi. Sıra sıra kahve ve şeker kavanozları dururdu.

Kahve ocağının üstüne rastlayan yerde yatıyordum. Kışın orası sıcak oluyordu. Yazın dar pencereyi aralar, önünde yatardım. Yalnız gündüzleri aşağının kahve çay kokuları, sigara kokuları yukarıya çıkıyor, bu kokulu sıcaktan insan rahat edemiyordu. Kahveyi süpürmeden evvel üstteki odanın penceresini açıp havalandırmak gerekiyordu.

Kahvenin, çayın bahşişi olmuyordu. Olsa da bahşişi benim elime değil, kahve veya çay fincanının tabağına bırakıp gidiyorlardı. Bu tabakların içinden bahşişi almıyordum. Şemsi Efendi de bana paranın fazlasını vermiyordu.

Ama ben ondan hiç de yakınmıyordum. Rıza Efendi'den daha çok bana acır ve hemen her akşam bir beşlik verip karnımı doyurmamı söylerdi. Sabahları da çay içmeden beni yollamazdı.

Sokağın içindeki Arnavut aşçı her zaman benden para almazdı. Dükkânı kapamak için hazırlanır, bekler, ben içeriye girince

— Sarı, derdi. Bak iki parça kadınbudu kaldı. İki dilim de baklava arttı. Haydi bakalım, bu akşam altıdansın.

Ben karnımı doyuruncaya kadar da oturup beklerdi.

Berber Rıfa Efendi öğle vakti beni aşçıya yollar, ne yemekler olduğunu sorar, sonra da ısmarlardı. Ben onun yemeklerini bir tepsiye koydurur, dükkâna götürürdüm. Mutlaka et, ciğer veya balık, zeytinyağlı bir yemek, pilav veya makarna, bir de tatlı veya hoşaf isterdi. Salatası da eksik olmazdı. Getirdiğim bu yemekleri yiyinceye kadar bana dükkân süpürttürür veya havlu yıkatırdı. Tepsiyi götürdüğüm zaman ayak üstü birşey yiyecek olsam, dönüşte pişman eder

— Ne bitmez yemek, derdi. Köyünde de böyle yer miydin?

Ufak çocukları, saçlarını dipten kazımak isteyenleri ben tıraş ediyordum. Sıfır numara makine ile bu işi görürdüm. Ama paranın vüzünü gördüğüm yoktu.

Şemsi Efendi bana

— Berberlik kazançlı bir iştir, diyordu. Şimdilik parasına bakma. Gözünü aç, öğren, bir makas, bir tarak, bir ustura senin işini görür.

Beni sanat öğrensin diye Rıza Efendi'nin yanına vermişti. Ara sıra kendisi de tıraşa geliyordu. Benim nasıl olduğumu her soruşta Rıza Efendi

— İş yok bu oğlanda, diyordu. Var mı lakırdı dinlesin, işte o kadar. Bir daha benim gibi ustayı nerede bulacak? Ben iki ayda kalfa yetiştiririm, ama buna verdiğim emek boşuna gidiyor. İşte senin hatırın var.

Bir iki kez Şemsi Efendi bana neden dikkatli o-

lup gözümü açarak sanat öğrenmediğimi sorduğu zaman :

— Bana göz açtırmıyor ki, dedim. Akşama kadar ayaktayım. Bir kere dinlenmek için bir iskemleye iliş-sem kıyamet kopar. Sonra o yemek yerken ben örtüleri yıkıyorum. Gene de her müşteriye benden yakınıyor.

Şemsi Efendi de Rıza Efendi'nin huyunu biliyordu, ama bana

— Sabret oğlum, diyordu. İyi ustadır o. Bu sanata emek vermiştir.

O akşam hava karardığı zaman kahveye gittim. Ayakta duracak gücüm yoktu. Şemsi Efendi öksürdüğümü görünce :

— Üşüttün Allah bilir, dedi.

— Sabahleyin cekedimin sırtı ıslanmıştı, dedim. Onu çıkartıp gaz sobasının arkasında iskemleye asmıştım. Rıza Efendi azarladı beni. Cekedi ıslak ıslak yeniden giydim. Sırtım buz kesildi. Öğleden sonra da bir cenaze varmış. Bayram sabahı kaldıracaklarmış. Tabutu taşıyacak dört kişi bulamamışlar. Beni de aldılar.

Şemsi Efendi

— Kimmiş ölen? diye sordu.

— Yozgatlıymış, dedim. Yapıda bekçilik yaparmış. Kimsesiz adam, garibin biri. Yapıya gitmişler ki çoktan ölmüş. Allah kimseyi gurbette öldürmesin.

Sobanın arkasında ısınmağa çalışıyordum. Kahve içenlerden biri

— Sen cenaze taşıyamazsın ki, dedi. Dört adamı bir araya getirememişler mi?

— Bir çocuk daha vardı, dedim. Küfecilik yaparmış. Çok yol gittik. Hava yağıyordu. Rüzgâr adamı çeviriyordu. Daha mezar tamam olmamış. Orada da bek-

ledik. Bir hemşerisi anlatıyordu. Yozgatlı tarlasını, davarını satmış, karısını da bırakmış, iş tutacağım diye gelmiş. Bir eşek alıp zerzevat satmaya girişmiş. Bir iki ayda elindekini avucundakini yemiş. Borçlu olanlar borçlarını tanımamışlar. Ne yatacak yeri var, ne yiyecek aşı. İşte sonunda yuvarlanıp gitmiş.

Sırtımı sobaya verip ısınmaya çalışırken gözlerim kapanıyordu. Bir aspirin almış, bir çay içmiştim. Gözlerimin önüne hep Yozgatlı geliyordu. Adamcağızı karlı, çamurlu ıslak çukura indirmişler, tabuttan çıkartıp toprağa yatırmışlar, sonra vermişlerdi ıslak toprağı.

O zavallı İstanbul'a kim bilir ne umutlarla gelmişti. Sebze satacak, sonra dükkân açacak, yanına hemşerilerini alacak, şehirde evi barkı olacaktı.

Ama o bunların hiçbirini yapamamıştı. Bu koca şehir onun bir kaç parasını yutmuş, onu soymuş, onu yapayalnız bırakmış, aç, açıkta kalmıştı. İşte bir yapı bekçiliği yaparken üzerine çektiği çimento çuvallarının altında dişleri birbirine vurup çatırdayarak uyumaya çalışmış, belki hasta, belki aç olarak orada kimsesiz, dona titreye ölüp gitmişti.

Gözlerimin önüne köydeki mezarlıklar geliyordu. Her köyün bir mezarlığı olur, ölenler oraya gömülürdü. Köydeyken, yaşıtlarımla beraber bu mezarlıkta oynar, şuradan buradan bulunup getirilmiş mezar taşlarının arkasına saklanırdım. Oralarda yer yer davar otlar, taze otları yerlerdi. Büyükler bazen çukurlara giren çocukları azarlayıp kovalardı. Bazen kadınlar ellerine işlerini alıp orada toplanır, konuşurken yün büker veya örgü örerlerdi.

Köy mezarlığında çukurlar, tepecikler vardı. Orada öyle korkunç bir servi ormanı yoktu. Karanlık, korkunç görüntü voktu. Fırtınadan serviler övle uzun

boylu, cüppeli hocalar gibi ağır ağır sallanmazdı. Orada öyle kocaman beyaz kavuklu mezartaşları yoktu.

Ben o gece, kahve ocağının üstündeki yalınkat yatağımda zaman zaman o gün gördüğüm korkunç mezarlığı rüyalarımda görerek uyudum, uyandım. Köyde kimsem kalmamıştı. Oraya gidemezdim, gitsem ne olacaktı ki? Ama babamın da öldüğü bu şehirden, Yozgatlı'nın da öldüğü bu şehirden kaçmak istiyordum. Kaçayım ama nereye? Benim için her taraf gurbet değil mi?

Gurbetin Rıza Efendi gibi katı insanları arasında yaşamak kolay değil, On iki yaşında bir köylü çocuk bu şehirde nasıl barınır?

Geceyi çok kötü geçirdim. Sabahleyin erkenden sobayı yaktım. Vücudum kırık döküktü. İşlerimi görmeye çalıştım. Şemsi Efendi erkence geldi. İlk işi elini başıma koymak oldu.

— Biraz ateşin var ama idare edersin, dedi. Bir aspirin daha al. Bir çay iç. Rıza Efendi'ye gitmesen olmaz mı?

— Belki bana yol verir, dedim. Gideyim.

Hastalanmaktan, yatıp kalmaktan, gurbette ölmekten korkuyordum. Rıza Efendi, her sabah olduğu gibi yine bahaneler buldu. Bir iki nöbet azarladı beni. Müşterilerden biri

— Rıza Efendi, dedi. Bu delikanlı hasta. Baksana gözleri çakmak çakmak.

Rıza Efendi yüzüme bile bakmadan

— Aldırmayın, dedi. Babasının evi, köyü değil burası. Burada kimsenin nazını çekmezler. Biz bir iş sahibi, bir dükkân sahibi oluncaya kadar neler çekiyoruz? Hâlâ da kıt kanaat geçiniyoruz. Elimizden tutanımız mı var?

Düşe kalka, zar zor işleri gördüm. Akşamı dar ettim. Sözde bayram işte. Gurbette bayram.

RIZA EFENDİ ÜÇ GÜN dükkânını açmadı. Her sabah gittim, kapının önünde, yağan kar altında bekledim. Tıraş olmaya gelen müşteriler bana sordular. Belki bayram diye Bursa'ya gitmiş olduğunu düşündüm.

Bu üç gün bana çok iyi geldi. Hem soğuk algınlığım geçti, hem de sıcacık kahvede çalıştım. Ayağım kuru, sırtım sıcak, karnım tok olduğu için Şemsi Efendi'ye hiç iş bırakmadım. O müşterilerle çene çalarken ben bütün ısmarlananları yetiştirdim.

İkinci gün küfeci İdris geldi. Cenazeye beraber gitmiştik. Benim yaşımda bir çocuktu. Hiç okula gitmemişti. Hava pek karlı olduğu için iş bulamamış, küfeyi kapının yanına bırakarak sobaya doğru koşmuştu. Soğuktan morarmış elleri sızlıyordu. Şemsi Efendi hırpanileri kahvesine sokmazdı ama bu oğlanın paçaları dizlerine kadar ıslak, saçları kar içinde, kirpiklerinin üstünde, kaşlarında bile kar vardı. Omuzbaşları, sırtı iyice ıslaktı.

Sobaya o kadar yaklaşmıştı ki döne döne ısınmaya çalışırken cekedinden dumanlar çıkıyordu. Ona bakılırsa ben, soydan bir ailenin oğlu gibi temizdim. Arkamda müşterilerden birinin getirdiği bir ceket vardı. Cekedin dirsekleri delinmişti ama adamcağız cekedin dirseklerini karısına yamatmıştı. Ben bu cekedi giymeye utanıyordum. Ustam

— Ahmet, dedi. Komşunun verdiği cekedi giy.

— Utanıyorum, dedim.

— Giymezsen ayıp olur, dedi usta. Beğenmediğini sanır. Sen gurbette bir kimsesin, utanmak senin neyine. Bak adam sana oğlunun kunduralarını da getirecek. Ayakların su alıyor.

Küfeci İdris'in haline bakan yaşlı bir adam

— Oğlum, dedi. Sen nerelisin?

— Sıvas'ın köylerindenim, dedi İdris.

— Burada kimsen yok mu?

— Anam var.

— Anan bu havada seni nediye sokağa salıyor?

— Babam öldü, dedi İdris. Anam başka kocaya gitti.

— Baban ne iş yapardı?

— Mahallelerden eski toplar, satardı. İşleri eyiydi. Ama soğuklamıştı. Hastaneye kaldırdılar. Oraya vardık ki ölmüş.

İdris artık sormadan anlatıyordu

— Gecekondu yapmıştı babam. İçerisi bayağı döşeliydi. Anam dul durmadı. Buldu bir ipsiz, ona vardı. Adam istemedi beni. İpsizin biri. Anam gündeliğe varıyor, karılara evlerde eyi para veriyorlar. Gelgelelim bana yararı yok.

— Köyde babanın kimsesi yok mu?

— Var emme onlar da hayırsız. Kaç kez mektup yazdırdım. Emicelerim var. Cuvap bilem virmediler. Mektup parası boşa gitti.

— Sen okula gitmedin mi?

— Okul ne arasın? Bubam da okuma yazma bilmezdi, emme akıllı adamdı. Şurada alır, burada satardı. Akşamları ceplerinden tomarla para çıkartırdı.

İdris'e bir çay içirdiler. Aç olduğu çayı içişinden belliydi. Daha sonra onunla ilgilenen olmadı. Ben müşteriye kahve pişirirken o gitmişti.

Şemsi Efendi iyi yürekli, acımalı bir adamdı. O günlerde bir müşteri ile şöyle konuştuğunu duydum :

— A Şemsi Efendi, sen yaşlandın gayri. Sana eline ayağına çabuk bir çırak gerek. Neye Ahmet'i yanına almıyorsun?

— İyi dersiniz ama kimse kimsenin halinden anlamaz. Bu koca kahveyi işletiyorum diye âlem beni varlıklı sanır. Bu kahve benim malım değil ki. Yılda iki kez mal sahibi başıma dikilir, kirayı artır, diye. Ayda beş bin lira veriyorum. Ne kazanmalıyım ki, bu

parayı vereyim. Hani elektrik, hani su, hani odun, kömür, hani kazanç vergisi. Siz aldığım kahve çay parası cebime mı kalıyor sanırsınız. Ayrıca hastam var, dul kızım var, okuttuğum torunum var. Evim de kira. Üstelik müşteri benim iki liraya verdiğim kahveyi, bir liraya verdiğim çayı fazla bulur. Ayrıca günde dört gazete alırım müşteri okusun diye. Elin çocuğunu nasıl alayım! Sonra kahvecilik sanat değil ki, elin oğlu yanımda kalsın da iş öğrensin!

Şemsi Efendi kahveyi, çayı içip para vermeden gidenleri sayıp dökmedi. Başka kahvelerde sabahleyin gelip akşama kadar ısınan bedavacılar yoktu.

Hele bir gün, bir müşteri gelmiş, gazoz istemiş, gazozu kendi eliyle açmış, bardağına boşaltmış, sonra söylenmişti

— Bu gazoz değil hamam suyu. Bu zamanda para kazanmayı bilirsiniz de bir buzdolabı alamazsınız. Yalnız gelsin, cebe girsin, ama cepten masraf diye tek bir kuruş çıkmasın.

Şemsi Efendi hiç ses etmemişti, ama artık araba gelince ondan gazoz almamış; isteyenlere de :

— Buz dolabım yok, şikâyet ediyorlar, demişti.

Daha sonra da adamcağız tavla isteyen bir müşteriye

— Tavla bir tek kaldı Bey, dedi. Onu da şuradaki beyler oynuyor.

Müşteri söylendi

— Koskoca kahve bir tek tavla ile döner mi?

— Altı tane tavla vardı Bey. Yenilenler kaldırıp yere vura vura kırdılar.

— Tavla dediğin kırk yıl dayanmaz.

— Bilirim dayanmaz ama, yere vurup kırınca iki gün de dayanmaz.

— Al efendim, yenisini al, müşteri bu. Bir fincan kahveden dünyanın parasını alıyorsun, tavla kaç para ki!

— En kötüsü elli lira bey.

— Olsun, veriver, nerenden eksilir?

Şemsi Efendi sözü daha fazla uzatmamak için susup çekilmişti. Homurdanan müşteri kahve parasını da vermeden çıkıp gitmişti.

Kahvecilik de kolay değildi. Günde en az dört dilenci gelir, kapıyı açar, elini içeriye uzatırdı. Müşterinin hiçbiri elini cebine atmaz, oradaysam Şemsi Efendi bana beş on kuruş verir, dilenciye yollardı. Bir gün dilenci yirmi beş kuruşu beğenmemiş, almadan gitmişti. Şemsi Efendi :

— Kahve açacağıma el açmalıymışım, demişti. Bunlar para beğenmiyorlar. Günde iki kez çeşmenin yanındaki aşçıya bozuk para götürürler. Ben diyeyim yüz, siz deyin iki yüz lira bütün para yapıp koyunlarına tıkarlar. En kötüsünün bankada dünya kadar parası vardır. Hele ramazan geldi mi ne kazandıklarını hiç sormayın. Ben sabah karanlığı yola çıkarım, gecenin yarısına kadar çalışırım, Allah sizi inandırsın günlük yiyecek parasını çıkaramadığım gün çok olur.

Şemsi Efendi'nin bir veresiye defteri vardı. Kahve borcu için bir yuvarlak çizer, çay için kısa bir çizgi çekerdi. Aydan aya para ödemeye kalkanlar bu hesabı inceleyip :

— Çok şey, derlerdi. Bu kadar çayı, kahveyi ben mi içtim, yoksa bu hesap durduğu yerde artıyor mu?

Kolay kolay kızmayan Şemsi Efendi kaldırıp defteri parçalamış, sonra da :

— Kimsede alacağım kalmadı, demişti. İçen içtiğinin parasını versin.

Göze görünür bir yere de «Veresiye yok» diye bir yazı yazmıştı. Bazı müşteri alıngan oluyordu.

— Şu yazıyı kaldır Allah'ını seversen, diyordu. Kaç para alacağın kaldı bende?

Kim böyle söylenirse Şemsi Efendi

— O yazı size göre değil, diyordu.

Darılıp gidenler olmuştu. Ama bunlar birer birer geri gelmişlerdi. Başka kahvelerde kahve ya da çay içip adamı beş altı saat oturtmazlardı. Çok geçmeden çırak gelir :

— Bey kahve mi, çay mı? diye sorardı.

Hele tavla oynayanları kahveci dikkatle izler, bir parti bitti mi hemen bir tabak içinde birer kürdan saplanmış iki lokum gelirdi.

Şemsi Efendinin çektiği sıkıntıları biliyordum. Bana akşamları verdiği yiyecek parasını bile almak istemiyordum.

Üstteki odada, kahve ocağının üstünde yatarken bazen uykum kaçıyor, oturup ne yapacağımı, ne olacağımı düşünüyordum. Babamla, İstanbul'a ilk geldiğimiz zaman bir köylümüze konuk olmuştuk. Babam her sabah çıkar, iş aramaya giderdi. Sonra işte o apartman kapıcılığını bulmuştu. İki yıl çok sıkıntı çekmiştik. Babam köyde yorulmadığı kadar yorulur, konuk olduğumuz eve bitkin dönerdi.

Köyü çokluk hatırlamam. Anam Esma köyde ölünce babam beni alıp yollara düşmüştü. Neden sonra o kapıcılığı bulmuştu. Temiz yüzlü, doğru bir adamdı. Binayı yaptıran adam rençber gibi çalışan babamı beğenmiş ve o binaya kapıcı yapmıştı.

Apartmana taşınanlar bize ara sıra yemek verirlerdi. Biz de aşağıda, kapıcı odasında yemek yapardık. Babam bir işe koşarsa çorbayı ben karıştırır, ya da fasulye pişmişse ateşi kısardım.

Büyüyünce apartmandakiler babama beni okula yollamasını söylediler. Babam hatırlarından çıkmadı. Beni giydirip kuşattılar. Apartmandaki öteki çocuklara katılıp okula gitmeye başladım. Tam beş yıl sürmüştü bu ilk okul. Babam okuma yazma bilmezdi, bana yardım edemezdi. Ama ben iyi çalışmıştım. Okul bitti, ardından babam da öldü. Koca şehirde yalnız kaldım. Ara sıra babamla uğradığımız Şemsi Efendi'-

nin kahvesine gittim. Şemsi Efendi babamı hatırladı ve bir iki gün beni alakoyduktan sonra Rıza Efendi'nin yanına verdi.

Öğretmenlerim bir kapıcının oğlu olduğumu bilir, bana :

— Ahmet, derlerdi. Sen ne yap yap oku. Dersleri kolaylıkla kavrıyorsun.

İyi, hoş, ama hangi iyiliksever insan çıkıp da beni okutacak? Herkes kendi çocuğunu okutmaya çalışıyor.

Öğretmenlerin sözleri kulaklarımda kalmış. Ne zaman elime bir kitap, ya da gazete geçse okur, saklardım. Bu yüzden Rıza Efendi'den çok azar işittim. Müşteri sıra beklerken sıkılmasın diye alınan gazetelere uzaktan baksam suç oluyordu.

İşte böylece yuvarlanıp giderken dördüncü sabah Rıza Efendi kahveye geldi. Neden kendisini beklemediğimi bağırarak sordu.

— Bekledim, dedim. Üç sabah yağmurun, karın altında kapıda bekledim.

Rıza Efendi

— Sana yağmuru, karı sormadım, dedi. Çalışacaksan insan gibi çalış.

Şemsi Efendi

— Haydi oğlum, anahtarı al da git, dedi.

Ben hazırlanırken Riza Efendi'ye

— Komşu, dedi. Merakta kaldık. Pek hastalığa vormak istemedik ama...

Rıza Efendi

— Bursa'ya kadar gittim, dedi. Çalış, çalış, nefes aldığımız yok.

— Orası öyle komşu. Yerden göğe kadar haklısın.

Berber çıraklığına başlayınca rahatım kaçmıştı. Her tarafı süpürdüm, sildim, sobavı yaktım. Takımla-

Neden kendisini beklemediğimi bağırarak sordu.

rı hazırladım. Rıza Efendi durmadan söyleniyor, her yaptığıma kusur buluyordu.

Dükkânın açıldığını görüp gelen bir iki müşteriye de hep beni çekiştirmeye başlamıştı :

— Nereden olacağım, tâ Bursa'ya kadar başımı dinlemeye gittim. Bu oğlan yok mu bu oğlan? Günde kırk defa beni sinirlendirir. Kimsesizdir, gariptir diye sevabımıza dükkâna aldık, bir sanat öğrenir, arkamızdan dua eder, dedik. Ama gelgelelim işe güce bakan kim? Gözü dışarıda. Bir iş yaptırmak için on defa bağırmak lazım. E, ben de genç sayılmam artık. Ekmek parasına çalışırken elin serserisini adam edeceğim diye kendi kendimi yiyorum.

Ben bu lakırdıları çok dinlemiştim. Ama yabancı müşteriler de bana söylenip öğüt vermeye başlamışlardı :

— Ahmet, oğlum, gözünü aç, Allah seni iyi bir ustanın eline düşürmüş, kıymetini bil. Bak kimsen de yokmuş. Gözünü açıp bir sanat öğrenmezsen sabıkalı olursun. Senin gibi kalkıp köyünden gelen aylak adamlarla cezaevleri dolu. Çalışıp adam olmazsan serseri olursun, hırsız olursun.

İşin içyüzünü bilmeyen bu insanlara ne denir? Bir bakıma onlar haklı. Ama öğütlerinin bana faydası yok. Kalbim kırılıyor, boynum bükülüyor, işte bu. Onlar da olgun birer insan gibi öğüt verdikleri ve bana doğru yolu gösterdikleri ve toplum içinde kendi görevlerini yaptıkları için övünüp duruyorlar.

Ben her azarlanışta, her kırılışta köyü düşünürüm. Oradan çok küçük ayrıldım ama yine de aklımda birşeyler kalmış. Avlusunda bir kuyusu, uzun bir kavak ağacı bulunan, kapısının üstü saçaklı bir ev hep gözümün önüne gelir. Bu ev babamın evidir. Ona da babasından kalmıştır.

Yağmur yağınca evin önünden çamurlu bir sel akar. Yolun toprağını oyar. Yağmur dinince babam kü-

rekle toprakları düzler, selin oyduğu çukuru doldurur. İçeride kilimler, hasırlar vardır. Ocağın başındaki koyun pöstekilerinin üzerine oturup sigara sarar ve konuşurlar. Ben babamı dinlerken uyurum. Bazen gözlerim kapanırken babam beni alıp kapıya götürür «Esma, bu uyuyacak» der. Beni anneme verir.

Annemi hatırlarım. O köyde bir tanedir. Ona Sarı Esma derlerdi. Babamın adını söylemezler «Sarı Esma», ya da «Esma Giller» derlerdi.

Annem Sarı Esma çok güzeldi. Babam onun arkasından çok ağlamıştı. Kapının önünde yumruklarıyla dizlerini dövüp

— Esma, Esma nereye gidiyorsun? diye ağlamıştı.

Erkekler onu alıp kahveye götürmüşlerdi. Sonra işte bir gün, bir bahar günü, annemin başucuna ve ayak ucuna birer kavak fidanı dikip köyden ayrıldık.

Babam çok yanmıştı. Durmadan sigara içer, başı önünde düşünürdü. İstanbul'a gelince işsizlik onu biraz avutmuştu. Gurbet ona hiç kötü gelmezdi.

— Neresi olsa benim için gurbet, derdi. Benim vatanım Esma'nın gittiği yer.

Anam gibi bir kız, bir kadın daha yoktu köyde. Anamın beline kadar uzanmış, sapsarı saçları vardı. Köydeki kadınların, kızların saçları ya siyah, ya da kahverengiydi. Bir annem sarı saçlıydı.

İşte böyle, yağan karlara bakarak düşünürken Rıza Efendi müşterinin tıraşını bırakıp bana bağırmıştı

— Hey, başımın belası, gözünü aç, yoksa açarım ben adamın gözünü.

Aynanın içinden beni gören müşteri sordu

— Hayrola, ne yaptı Ahmet!

Rıza Efendi

— Daha ne yapacak? dedi. Durmuş sokağı seyre-

diyor. İnsan bir defa bakmaz mı ustam bir şey istiyor mu diye?

— Daha saçlarımı kesiyorsun Rıza Efendi.

Sıra bekleyen bir müşteri :

— E, doğrusu pes, dedi. Çocuk ne yaptı sana? Sıcak su istedin de vermedi mi? Onun da tasası. Kederi olmaz mı?

Ben birşey söyleyemedim. Ama yaşlarımı da tutamadım. Yüzüme iki sıra yaş iniverdi. Bekleyen müşteri :

— Aldırma oğlum, dedi. Usta bu, baba demektir, haklı da söyler, haksız da. Sabırlı olmak gerek.

Tıraş suyunu verdikten sonra aralığa girdim. Hem ağlıyor, hem örtüleri yıkıyordum.

ŞEMSİ EFENDİ BENİ kahve ocağının arkasına çekerek

— Ne oldu Ahmet? dedi.

— Usta beni kovdu, dedim.

— Ne diye kovdu?

— Örtüleri yıkarken ağlıyordum.

— Yeter, yeter, anlatma. Artık usta yok sana. Bir başka yer buluncaya kadar burada kalırsın. Elini, yüzünü yıka, işe bak. Burası gurbet, babanın evi değil. El adamı gözünün yaşına bakmaz.

Ertesi sabahtı. Ben sandalyeleri masaların üzerine kaldırmış, ortalığı süpürüyordum. Şemsi Efendi kahve ocağında kahvesini içiyordu. Rıza efendi, kapıyı açıp girdi içeriye. Onu görünce Şemsi Efendi ocaktan çıktı. Berber

— Senin adam olmaya niyetin yok galiba, dedi. Dükkânı ben mi süpüreceğim. Kış günü sobayı ben mi yakacağım?

Şemsi Efendi

—Komşu, dedi. Artık yeter. Aç açına çalıştıracak

başka birini bul. Allah senin eline bir kulunu düşürmesin. Ben bütün yaptıklarını biliyorum. Bu güne kadar bu çocuk senin on paranı görmedi. Aç mısın, tok musun demedin. Ben ona başka usta, başka kapı bulurum. Hiç çeneni yorma oğlanı da işinden alakoyma.

Böylece Rıza Efendi ile ilgim kesildi. Aşçı dükkânında, tütüncüde bana rastlayıp kolumdan çekti, gündelikle çalıştıracağını söyledi ama ben artık gitmek istemedim.

Aşçı dükkânında beni kandırmaya çalışırken Arnavut Şaban Ağa :

— More Rıza Efendi, diye bağırdı. Sen aç ayının oynadığını görmüş müsün? Ahmet boşta kaldığı kadar yiyeceği benden, sabah, öğle akşam, isterse ikindiyin de yesin. Nemden eksilir more! Var git işine, sen tıraşını yap.

Benim Rıza Efendi'nin yanından çıkmam bir bakıma da yerinde olmuş. Şemsi Efendi hastalanmıştı. Bir sabah gelmedi. Okula giden torununu yollamış, hastalığını haber vermişti bana.

Kahvede yalnız kaldım. Sokaktaki esnaftan başka iş sahipleri, avukatlar, emekliler de kahve ve çay içmeye geliyorlardı. Hepsi Şemsi Efendi'nin rahatsızlığına üzülmüşlerdi.

Ben bunu neden yaparak, yeniden borç biriktiren gedikli müşterilerden borçlarını toplamaya başladım

— Adamcağızın yüzü tutmuyor ama çok sıkıntıda, diyordum.

Borçlarını soruyor, defterdeki hesapları siliyor, bana imzalatıyorlardı. Zaten bana da güvenleri vardı. Ertesi sabah haber soruyorlardı.

— Ahmet, Şemsi Efendiye gittin mi? Nasıl?

Benim nasıl çalıştığımı gören Şaban Efendi öğleyin ve akşam garsonlarından biriyle bir tepsiye koydurduğu iki kap yemeği yolluyordu.

— Ustamın selamı var, dükkânda yalnız, ayrılamaz diye sana yemek yolladı.

Ben de onun kahve içtiği vakti bildiğim için okkalı bir kahve yaparak ahçı dükkânına götürüyordum. Adamcağızın ağzı kulaklarına varıyordu.

Kahveci Şemsi Efendi on gün kadar yattı. Ben de bu sürede kahveyi çalıştırdım, hatta veresiyelerin bir çoğunu da topladım.

Şemsi Efendi döndükten sonra da çalışmaya pek hevesli değildi. Kazandığı masrafla başabaş geldikten sonra ne diye uğraşıp duracaktı. Bunu müşterileriyle konuşuyor, içini çekiyordu. Ben kahvenin kapanacağını duydukça tasalanıyor, ne yapacağımı, nerede barınacağımı, ne yiyip içeceğimi düşünüyordum.

Babam ölünce ille köye gideceğim diye tutturmuş, heveslenmiştim. Ama bizim oralardan gelenler oluyordu. Bunlar kahveye gelip hemşerileriyle buluşuyor, ya da Şemsi Efendi'nin kahvesini adres gösteriyor, sık sık gelip mektup arıyorlardı. Eğer İstanbul'da iş tutmuş, iyice yerleşmiş, rahatlıkla geçinen bir hemşerileri yoksa bu zavallılar pek perişan oluyorlardı. Çoğu zaman ceplerinde bir çay parası olmazdı.

Köylerinde ağa geçinen, atıp tutanlar buraya gelince siniyor, herkesin yüzüne bakarken çekiniyorlardı. Bir gün kapının dışında dolaşan, elleri ceplerinde, yüzü zayıf bir adam için Şemsi Efendi

— Şu adama dikkat et, dedi. Kötü bir iş mi yapmak istiyor, yoksa birisini mi bekliyor?

Duramadım, gençten biri olan adama ne beklediğini sordum. Kalkıp oradan uzaklaşmak istedi. Yüzü sararmıştı, kış soğukları bile onun yüzünü kızartmıyordu. Omuzlarını kısıyor, üşüdüğü anlaşılıyordu.

Şemsi Efendi kapıdan seslenip onu içeriye aldı. Oturacak yer gösterdi. Kahveyi ona salık vermişler, oraya bir hemşerisi gelecekmiş. Çay parası olmadığı için dışarıda bekliyormuş.

Zavallının karnı gurulduyordu. Belliydi ki açtı, yemek yememişti. Genç adamdı, midesi utanmak, aralanmak bilmezdi ki, işte gurlayıp duruyordu. Şemsi Efendi ona bir çay ikram etti. Nereli olduğunu sordu. Adam halini anlattı :

— Üç gardaşız. Üçümüz de er. Bir komşumuz çalışmak için buraya gelirkene ağamdan borç almış. Buraya varan olursa borcunu vereceğini yazmış. Ben eskerden döndüm. Köyde iş yok. Hava kurak gidiyor. Tarlaya attığın buğdayı bile toplayamıyorsun. Yem pahalı. Zati bizim davarımız yok. Rençber milletiz. Yol işlerinde çalışmak istedik, havalar yağışlı, dışarıda iş yapmıyor belediye. Vardım buraya, bulamadım hemşeriyi.

Aslan gibi adam, bir oturuşta beş altı kap yemekle bir somun yese doymaz. Kış kıyamette nerede barınır, nerede yer içer?

İki saat kadar kahvede oturdu, sonra biz yemek için konuşurken bir yolunu bulup çıkıp gitmiş. Arkasından sokağa baktım, bulamadım. Şemsi Efendi :

— Elimizden başka bir yardım gelmezdi, dedi. Ama iyi kötü karnını doyurabilirdik.

Kimbilir, o gençten adam bu koca kentte, üşüye titreye, acıklı acıklı yollara bakarak nasıl gurbeti yüreğinde duyuyor.

Kahve kapanırsa benim de bir gün olacağım bu değil mi?

Köy, köy demiştim, köyde benim yolumu gözleyen mi var? Yedi yıl olmuş oradan ayrılalı. Beni tanıyan kalmamıştır.

Yozgat'tan, bizim komşu köylerimizden gelen yorgun, yılgın, şaşkın insanlarla konuştum. Herkes bir geçim derdine düşmüş. Kendi köylerinin adını bile unutuyorlar.

Şemsi Efendi birine

— Arkadaş, dedi. Az çok kurulu düzen bir köyü-

nüz var. Birbirinizi tanır, yardım edersiniz. Büyük şehirlerde sağlam bir iş bulmadıktan sonra neye gelir, köydeki ocağınızı da söndürürsünüz?

Saçı, sakalı yarıdan çok ağarmış, avurtları çökük, derisi kırış kırış olan adam başını iki yana sallayıp :

— Köyde kalmak varmış, dedi. Ama millet göçüyor. Köy boşalıyor. Bizim de tarlamız, üç beş baş davarımız vardı. Yem pahalı, kış onları da yedi bitirdi. Yok bahasına çıktı elimizden. Oğlumun biri askerde, öteki İzmir'de. Daha bir iş bulamamış, sürünüyor. Ben dağ bayır dolaşır, sırtımla odun taşırdım. Kasaba dört saat. Bir gün hazırladığım odunu ertesi gün kasabaya ulaştırırdım. Alan kim? Alsa da para nirde? Sonunda satamadığım odunla ters yüzüne köye döndüm. Yolda yıktım odunu yolun kıyısına. Tümünü yamaçtan aşağı fırlattım. Ardından bubamdan kalma baltayı da fırlattım ki bir daha odun kesip satmaya havasım kalmasın.

Bu garip adamları azarlamak, davranışlarının yanlış olduğunu yüzlerine vurmak pek boş ve yararsızdı. Çoğu sefalet çekmeyi göze almışlardı. Ama sonunda iyi bir iş sahibi olacaklarını sanmışlardı. Eh, köyden gelip büyük şehrin bütün kahrını çekdikten, gecelerce aç kaldıktan, altları sökülmüş ayakkabılarla sokak sokak dolaştıktan sonra bir baltaya sap olanlar, para ve iş sahibi olanlar eksik değildi, Ama onları görerek «Ben de öyle olacağım» demek çok yanlıştı. Çoğu «Karnımız doysun, yeter» diyordu.

Şemsi Efendi bazen kahveye hiç gelmiyordu. İki gün üst üste görünmediği oluyordu. Geldiği zaman da :

— Ben seni açıkta bırakmamak için kahveyi kapatmıyorum, diyordu.

Artık, kahvede olsa bile ayak üstü dolaşmıyor, bir müşteri gibi masalardan birinde oturup gazete okuyor veya bir ahbabı ile konuşuyordu. Müşteri ne kadar çok olsa yerinden kalkmıyordu. Ama ben de kimseyi boş

bırakmıyordum. Durmadan kahve, çay taşıyordum. Uzun zaman kalıp konuşmaya dalmış olanlara da arada bir uğrayıp masalarını siliyor ve birşey isteyip istemediklerini soruyor, çoğu zaman onları birşey içmeye zorluyordum.

Bu yüzden bazı gedikli müşteriler Şemsi Efendi'ye

— Seninki iyi açıkgöz oldu, diyorlardı. Bir çay parasını sektirmiyor.

Şemsi Efendi de :

— Ne yapsın? diyordu. Hesap verecek bana.

Çok yoruluyordum ama yiyor, içiyor, gece yarısından sabahın erken saatine kadar uyuyordum. Ben de biliyordum ki bu işin, bu rahatın da bir sonu olacak.

İşten elini eteğini çekmiş olan Şemsi Efendi yavaş yavaş kahveye pek seyrek uğrar oldu. Ben iki ay yalnız çalıştım. Kiraları, elektrik ve su faturalarını ödedim. Hatta Şemsi Efendi bir gün çekmeceyi açıp bana

— Biraz para lazımdı Ahmet, dedi. Burada birşeyler yok.

— Kâğıdın altında para var, dedim.

Daha sonra torunu ile bir kâğıt gönderip para istemeye başladı. Ben para harcamaya, hatta şeker, kahve, çay almaya korkuyordum.

Bir iki defa Şaban Efendi kahve içmeye geldi. Bana

— Yemeğe gelmiyorsun be çocuk? dedi.

— Sağ ol, kahveyi yalnız bırakamıyorum.

— Senin ihtiyar bu işi temelli senin üstüne yıktı desene.

— Büsbütün bırakırsa ben ne yaparım?

— Ne yaparsın be oğlum. Mevla bir kapıyı kapatırsa bir başka kapıyı açar. Sen çalışkan bir çocuksun, ekmeğini taştan çıkartırsın.

— Burası gurbet Şaban Efendi. İşsizler, hatta aç kalanlar çok. Herkes umduğunu bulamıyor. Hangi kapıyı çalsam bana çocuk diye iş vermezler.

— Allah bir kulundan geçmez. Açlıktan ölen yoktur bu şehirde. Sen çok tasa etme, kahve kapanırsa durma hiç, bana gel. Her akşam yemeklerin hepsi satılmaz. Tencerede kalan, tepside artan yiyecekle beş on kişi doyar. Eh sabahları bir temizlik yapsan, ahçıya biraz yardım etsen yine gündeliği doğrultursun.

— Sağ ol Şaban Efendi.

Müşterilerin arasında beş altı tane emekli ihtiyar vardı. Bunlar hemen her sabah evlerinden çıkar, kahvede buluşur, bedavadan gazete okuyup birer kahve içer, birbirlerine sataşır, şakalaşırlardı. Öğle yemeğine evlerine giden bu ihtiyarlar, ikindiye doğru tekrar geliyorlardı.

Ayrıca iş sahipleri, avukatlar, kalfalar kahvede buluşmak için sözleşiyor, saatlerce iş konuşuyor veya pazarlık ediyorlardı. Bunların dışında iş arayanlar bulunuyordu.

Bazen kahvenin kapısı açılır, yaşlı bir kadın veya bir adam

— Biraz odun taşıtacağım, boşta kimse var mı? diye seslenirdi.

Bir iki gündelikçi ayağa kalkar, kapının önünde pazarlığa girişir, çoğu parayı beğenmez, başka iş de ayağına gelmediği için arkadaşıyla kâğıt oynamakla gününü geçirirdi.

Şemsi Efendi böylelerine çok kızıyordu. Bir gün bir işçi ile iyice çatışmış, kahve parasını vermeyen adama seslenmişti :

— İki yüz liralık işi teptin, sonra da siftah etmedim, param yok diyorsun, bu yaptığın doğru mu?

Adam arkadaşından borç para alarak kahve parasını vermiş ve :

— Sen çok konuşma, demişti. Bu millet adama

para vermez. Piyasayı düşürdük mü hepimiz aç kalırız. Ben senin gibi oturduğum yerde para kırmıyorum.

Bir kaç müşteri adamı azarlayıp kapıdan dışarıya uğratmışlardı. Şemsi Efendi içini çekiyordu

— Bunlara ne verseniz azımsarlar. Kimsenin odunu da sokakta kalmaz. Bir yoksul onlara teklif edilen işi yarı paraya yapmaya kalksa döverler. Ben böyle çoklarını gördüm. Köyden ipsiz sapsız bir adam olarak gelir, bir iki hafta içinde de seni beni kazıklar. Hani kötü yola sapanlar da eksik değildi. Zaten bütün memleketin yolsuz, suç işlemiş kimi varsa İstanbul gibi, İzmir gibi büyük bir şehre gelir. Burada yetmiş iki millet barındığı için hırlıyı, hırsızı ayırt etmek kolay değildir. Kötüler, serseriler böylece toplanır, suçlar İstanbul'un künyesine yazılır. Sorun bakın, cezaevlerinde yatanların kaç tanesi İstanbul'un yerlisidir.

Kahvede işte böyle dedikodular da oluyor, bütün kahve halkı iki taraf olarak bir konuyu ele alıyorlardı.

Ben bu konuşmalara kulak misafiri oluyor, bir aralık yapıda açlıktan ve soğuktan ölen Yozgatlı'yı düşünüyordum. Kimbilir, onun gibi kaç garip sokaklarda sürünüyordu.

Yavaş yavaş kış tavsıyor, karlar eriyor, soğuklar biraz kırılıyordu. Anadolu'da bir çok yerde baharın başladığını, ağaçların çiçeklendiğini düşünüyordum.

Babam Remzi Efendi köyde kalsaydı herhalde az çok tarladan ürün alır, bir iki baş hayvanını üretirdi. Ama Sarı Esma'nın ölümüne dayanamamış, onu toprağa verip kendisi beni alıp yola koyulmuştu. Yine de talihli adammış ki çok sıkıntı çekmeden bir kapıcılık buldu.

O inşaatta rençber gibi çalışırken beni de bir yere bırakmaz, yapıya götürürdü. Mal sahibi olan adam benim çocukça konuşmamdan hoşlanır, bana bir çok sorular sorardı. Babam benim anasız kaldığımı anlat-

mış olacak ki, bu adam bana çok acımış ve hep bizimle ilgilenmişti.

Yapı biter bitmez de biz kapıcı odasına yerleşmiştik. Daha kiracılar taşınmadığı, dairelerin hepsi satılmadığı için mühendis babama aylık verirdi. İş çok az olduğundan babamla yemek hazırlardık. Adamcağız kısa zamanda yemek pişirmesini öğrenmişti. Daireler dolduktan sonra da ben okula gitmeye başlamıştım. Ama dönüşte babama yemek pişirmede yardım ederdim. O apartmanın temizliğini yapmaya giderken bana :

— Sarı, derdi. Yemek yanmasın, bir gözün ocakta olsun.

On yaşıma geldiğim sırada yemekleri ben pişirmeye başladım. Çok çeşitli yemek bilmiyordum, ama bildiklerimi iyi pişiriyordum.

Babama neden İstanbul yaramadı, bilmiyorum. Onu kaybettikten sonra ölmesinin nedenini araştırmaya başladım. Sağlam adamdı, ama annemin ölümünden sonra ona bir iç çekmedir gelmişti. Hatta apartmanda bulunanlar

— Remzi Efendi, bu çocuk bakım ister, ölenle ölünmez, sen münasip birini bulup evlenmelisin, derlerdi. Babam her defasında

— Ben kimseyle yapamam, sayenizde burada rahatım, demişti.

Rahattık, yiyor, içiyor, sıcak odamızda yatıyorduk. Ama babam bir türlü iç çekmeyi, gece kalkıp sigara içmeyi bırakmıyordu. Öksürükleri, mahzunluğu kimsenin gözünden kaçmıyordu. «Garip adam,» diyorlardı onun için. «Ölen karısını bir türlü unutamıyor».

Evet, babam Esma'sını, Sarı Esma'sını unutamamış, onun arkasından benden çok o öksüz kalmıştı. Bu öksüzlük, bu yalnızlık ve bu gariplik koca adamı yemiş, bitirmişti.

ŞEMSİ EFENDİ KAHVEYİ KAPATTI. Daha doğrusu, ailesi adamcağızın artık çalışacak hali olmadığını görerek, bir sabah erkenden kahveye geldiler, kahveyi takımlarıyla beraber ev sahibine teslim ettiler.

Ben ancak kahvenin üstündeki eski cekedimi, bir kat çamaşırımı aldım. Kahve çay, şeker gibi ne varsa teslim ettim. İhtiyar karısı bir gün evvelki satışı istedi. Çekmecede ne varsa teslim ettim. Bana

— Bu kadar mı? dedi.

Onlardan önce ben çıktım. Nereye gideceğimi, ne yapacağımı soran olmadı. Tek atlı bir araba bulmuşlar, Şemsi Efendi'nin beyaz gömleğini, kahve ocağında giydiği altı tahta kunduralarını, bir iki havluyu arabaya koyuyorlardı.

İki gün önce adamcağızı evinde görmüş, biriken parayı götürmüştüm. Bana günde on liradan yiyecek parası vermiş ve :

— Beni uğraştırma Allah'ını seversen, demişti. Sonra hakkımı helâl etmem.

İşte kahveden ayrılırken üstümde bir o para vardı. Bereket hava iyice açmış, soğukların arkası gelmişti. Sabah, akşam biraz serin oluyordu ama gündüz bayağı sıcaktı.

Aradan daha bir iki saat geçmeden işsizlik tasası üstüme çökmüştü. Meğer ben rahat ve mutlu bir yaşantı içindeymişim. Şimdi yatacak değil, oturacak yerim bile yoktu.

Yürüyordum. Adını bile bilmediğim mahallelerden geçiyordum. Büyük binaların duvarlarının dibine çökmüş, kara bürgülü, başörtüleriyle ağızlarını sımsıkı kapatmış, genç, ihtiyar kadınlar gördüm. Burunları akan ya da dudukları uçuk içinde çocukları vardı. Kimi ağlıyor, kimi analarına sokulup bön bön bakıyorlardı. Belliydi ki bunlar gurbete gelmiş insanlar.

Yanlarında dürülmüş, iple bağlanmış yorganlar, torbalar, içlerine ekmek konmuş bakraçlar, tencereler vardı. Bunların kalacak yerleri yoktu. Olsa böyle sokak ortasına yayılmış, korka korka birbirlerine sokulup erkeklerini beklemezlerdi.

Aralarında başını bir bezle sımsıkı, sarık gibi sarmış ihtiyar kadınlar da vardı. Matlaşmış gözlerle öfkeli öfkeli bakıyorlardı. Uzakta durup seyrettim. Bir iki yaşlı, ya da genç köylü gelip birşeyler konuştular, yine gittiler. Çocuklar beş on adım arkalarından koştular. Geriye dönünce anaları onların kafalarına, ya da sırtlarına birer kakma vurdu.

Öğle vakti oldu. Evlerin bulunduğu sokaklardan ağır ağır geçerken kapalı kapılar, pencereler arkasından gelen tabak, kaşık gürültülerini duydum. Yemek vakti olmuştu. Koca şehirde bir evi olanlar topluca oturuyorlardı. Onların yersizlik tasası yoktu.

Geniş caddeyi iki sıralı apartmanlar doldurmuştu. Oradan da geçerken babam Remzi Efendi'yle kapıcılık yaptığımız apartamanı düşündüm. Kapıların önünde, merdivenlerde dikilip duran kapıcılar gördüm. Merdiven basamaklarına ilişmiş, yün örerken gevezelik eden kapıcı karıları gördüm.

Bunlar mutlu insanlardı. Yarı İstanbul'lu olmuşlardı. Artık geldikleri yere gidecekleri yoktu. Belki köyde kalanları da aldıracaklardı.

Babamın kapıcılık yaptığı caddedeki öteki apartmanların kapıcılarının karılarını, kızlarını görmüştüm. Bunlar, dairelerde oturan hanımlar ne giyerse onlar da onu giyiyorlardı. Birisi sokakta onlara birşey soracak olsa : «Hanımefendi» diye konuşuyordu. Onlar köylerinden gelmiş, yerleşmiş ve artık hanımefendi olmuşlardı.

Babam kendisiyle konuşmağa gelen öteki kapıcılarla söyleşirken

— Şaşıyorum, derdi. Hepimiz köylüyüz, birbiri-

mizden saklımız yok. Tırhallı hep bir halli. Bunlar bu pahalı çizmeleri , bu botları nereden buluyorlar? Kürkleri olan kapıcı kızları, kapıcı karıları da var

Komşu kapıcı kaşlarını çatarak :

— Çalmadılar ya, diyordu. Bizimkiler de insan Onların da iyi giyinmeye hakkı var. Kürk dediğin, bot dediğin, çizme dediğin şehirde yaşayan kadınlara mı verilmiş? Bizimkiler insan değil mi? Neye şaşıyorsun. Sen köyünde boyunbağı takdın mı, ütülü pantulla gezdin mi?

Babam çekinerek :

— Yok hani, demişti. İnsanlar çabucak değişiyor da, ona şaşıyorum.

— Şaşma, demişti kapıcı. Kısmet bu. Ben ayağı kundura görmemiş karılar bilirim. Şimdi burada ayaklarındaki nasırları pedikürcülere temizletiyorlar.

— Pedikürcü dediğin de neci oluyor?

— Senin anlayacağın insan nalbandı. Kasabada, köylerde nalbantlar nasıl eşeklerin, atların tırnaklarını yonar, nal çakarlarsa, buradaki hanımlar da ayaklarındaki nasırları çıkarttırır, ayak tırnaklarını kestirir, sonra da bu tırnakları boyarlar. Bu işleri yaptıran beyler de vardır.

Babam şaşıp kalmıştı.

Ben kedime barınacak yer ararken dalıp gitmiştim böyle. Eskileri, gurbete düşmüş olanları düşünüyordum. Yollarda rastladığım zerzevatçılar vardı. Önlerine küfeler yüklenmiş eşekler, ya da atlar katmışlardı. Hayvanlar yürürken bu kefeler gıcır gıcır ses veriyor, kılıklarından, yaptıkları işlerden dışarlıklı oldukları anlaşılan satıcılar apartman balkonlarına, pencerelerine sesleniyorlardı.

Sırtlarına insan semeri almış hamallara rastlıyordum. Bunların sırtlarında havaleli yükler vardı. Dengelerini bozmamak için dikkatle yürüyorlardı.

Sonra sırtlarına boş bir çuval alıp sokak sokak do-

Sırtlarına insan semeri almış hamallara rastlıyordum.

laşan adamlar da vardı. Bunlar kurşun, bakır, çinko, soba, karyola ne varsa alıyorlardı. Çekişe çekişe pazarlık ederek eski veya giyilmiş elbise alanlar da vardı.

İşte bunların hemen hepsi gurbete düşmüş, ama bir işe yapışmış insanlardı. Ne mutlu onlara. Koca şehir onları yutup ortadan kaldırmamıştı. Kimbilir ne sıkıntılar çekmiş, nasıl dayanmışlardı gurbet acılarına.

İşte şimdi ben de bu acılara dayanacaktım.

Yolda gördüğüm, kapılarına sıra sıra boncuk dizilmiş perdeler asılı berber dükkânlarına bakıyordum. İçeride sıra bekleyenler vardı. Kaç koltuk varsa hepsi de doluydu. Makaslar, taraklar, usturalar işliyordu. Çıraklar işi biten müşterinin paltosunu tutuyor, ya da üstünü süpürüyorlardı.

Ben nedense bu sanatı hiç sevmemiştim. Kış günleri Şemsi Efendi dışarıya çıkmak istemez, ben de onun saçlarını tıraş ederdim. Bir makas, bir tarak bu işi görürdü. Üstümüze gelen müşteriler biraz şaşar

— Sen bayağı berbersin be Sarı, derlerdi.

Yaptığım işi ben de beğenirdim ama sevmezdim işte. Rıza Efendi'nin dükkânında iki koltuk vardı. Ama o hiçbir zaman yanına bir kalfa almamıştı. İyi ve eline çabuk bir berberdi. Tıraşını herkes beğenirdi. Ama berber olalı bir tek çırak yetiştirmemişti. Hatta tıraş yaparken benim seyretmeme izin vermezdi. Öğrenirim de yakında bir dükkân açarım ve müşterisini elinden alırım diye.

Akşam yaklaştı. Döndüm dolaştım, tekrar bahvenin sokağına geldim. Kahve kapalıydı. Çeşmenin yanından geçerken Şaban Efendi dükkânın önüne çıkıp bana seslendi. Döndüm. Beni içeriye aldı :

— Hayrola be oğlum, dedi. Senin ihtiyar kapattı mı kahveyi?

— Öyle oldu, dedim.

— Sen ne yapacaksın şimdi?

Cevap vermedim önüme baktım. Şaban Efendi ağır elini omuzuma koydu.

— İş aradın mı? dedi.

— Aradım, dedim. Ama berberlere sormadım bile. Hepsinin bir iki çırağı vardı.

— İş dediğin kolayına bulunmaz be oğlum. Sen gündüzleri birer ikişer saat yine iş ara. Gel benim çocuklara yardım et.

— Teşekkür ederim Şaban Efendi, ama yatacak yerim de yok.

— Canım arkada bir aralık var ya, ocakların yanında, orada bekâr uşaklar yatıyor. Sen de barınırsın. Şimdi yaz, nasıl olsa olur. Kışın da bir iş bulamazsan birşeyler düşünürüz. Ben seni severim be Ahmet.

— Şaban Efendi, sizi zarara sokmak istemem.

— Ne zararı be oğlum. Sen ekmeğini hak edersin.

Yine talihli bir insanmışım ki sabahleyin kahvecilikten çıkıp akşama bir ahçıya garson olmuştum. Şaban Efendi akşam yemeği hazırlığı yapan aşçıya ve garsonlarına beni tanıttı :

— Buraya bakın, Ahmet benim oğlum sayılır. Burada, aranızda çalışacak. Kıskançlık yapmayın. Onu da yetiştirin, göreyim sizi.

Arkama bir de beyaz önlük uydurdular. Hava kararardı, ışıklar yandı, tek tük derken müşteri doldu. Şaban Efendi

— Hey, bakın çocuklar, dedi. Kediyi al uğurunu dene, derler. Ahmet geldi arkasından müşteri bastırdı.

Keyiflenmişti adamcağız. Ben ahçıya yardıma başladım. O tabaklara istenilen yemekleri koyuyor, ben de camekânın aralığından mermer rafa kovarken

— Karışık kebabını al, yumurtan hazır.

Gibi ismarlanan şeyleri haber veriyordum. Beni eskiden tanıyan garsonlar da şakaya başlıyorlardı

— Sarı, çiğer tava nerede kaldı.

Ben hemen karşılıyordum :

— Ciğerini al, piyazı maydanozlu.

Bir başkası sesleniyordu :

— Beyin salatası nerede kaldı be Sarı?

— Beyi bekletme, beynini al.

Gülüşmeler oluyordu. Müşteriler de sesleniyorlardı

— Sarı, az pilav ver. Nohudun suyunu gezdirdin mi?

— Gezdirdim Beyim.

Güle oynaya yemek yiyorlardı. Bunalmıştım ama ben de memnundum. Akşam yemeği vakti geçti. Yemeğini yiyen eline bir kürdan alarak gitti. Evleri uzakta olan garsonlar da gittiler. Karnımı doyurdum. Şaban Efendi yatacağım yere baktı. Aşçıya :

— Ahmet sana da yardım etsin, dedi. Ben de gidiyorum. Aman yemeklere dikkat. Haydi bana Allahaısmarladık.

Ahçı bana bir tencere dolusu fasulye ayıklattı. Sonra sovan doğrattı. Arkasından maydanoz kıydım, taze kabakların üstünü kazıdım, pişecek yemeklerin ilk hazırlığını yaptık. Bu işler bitince ahcı

— Ben de gidiyorum, dedi. Gün ışırken gelirim. Saat on bir olmadan yemekleri hazırlarız. Yemek pişinceye kadar da masaları temizler, yerleri süpürürsünüz.

Aşçı dükkânında kalan bekâr uşak iyi çocuktu. Sabahları süt, kızarmış ekmekle tereyağı ve peynir vererek kahvaltı ettirdiklerini anlattılar.

İlk gece bir zaman uyuyamadım. Yemek kokusuna alışamamıştım. Sabahleyin erkenden kalktık. Sandalyeleri masaların üzerine koyup yerleri süpürüp sildik. Sonra sandalyeleri ve masaların mermerlerini sildik. Ben bu işi çoktan yapıyordum. Hem bu ahçı dük-

kânında topu topu beş masa vardı. Yirmi kişiden fazlası ayakta kalıyordu.

Sabahları kahvaltıya gelenler, tereyağlı kızarmış ekmeği bir elinde, süt bardağını bir elinde tutarak camların önünde, sokağı seyrederek işlerini görüyorlardı.

Ben geceleri ahçıya yardım etmekle beraber gündüzleri servis yapmaya alındım. Garsonlardan biri hastalanmış, gitmişti. Müşteri yer bulamadığı için ayakta bekliyordu. Şaban Efendi kasada oturuyor, para alıyordu.

Ben işe yeni başladığım için çabuk çabuk gidip geliyordum. Beş masaya hizmet kolay olmuyordu, ama yetişmek zorundaydım. Yemeği bitenlerin de hesaplarını yapıp kasaya yolluyordum. Müşterilerden bir kısmı yediği yemeğin parasını Şaban Efendi'ye ödedikten sonra dönüp benim cebime bahşiş olarak bozuk para koyuyorlardı.

Böylece ilk hafta geçti. Yemiş, içmiş, barınmıştım. Bahşişler de günde on beş, yirmi liradan aşağıya düşmemişti. Bu parayı topluca Şaban Efendi'ye götürdüm. Bana

— Onlar senin hakkın oğlum, dedi. Bana hiç gösterme. Sana ayrıca para vermeyeceğim. Sıkılırsan istersin.

Hasta olup giden garson dönmedi. Masalara servis yapmakta bir ben kaldım. Öteki garson ahçıya yardım ediyordu. Şaban Efendi bana temiz bir gömlekle bir siyah boyunbağı getirdi. Zengin gazinolarda, büyük aşçılarda görünen garsonlar gibi giyinmiştim. Saçlarımı da uzatıyor ve dikkatle tarıyordum.

En fazla öğle yemeğinde sıkılıyorduk. Bütün masalar doluyordu. Herkes gelir gelmez yemeğini istiyordu. Acıkıyorlardı. Beklemeye dayanamıyor, söyleniyorlardı. Ben onların isteklerini, neyi sevdiklerini çabucak anladığım için daha ısmarlamadan sevdikleri yemeği götürüyordum. Bir kısmı da bana

— Ben ne yiyeyim Sarı? diyorlardı.

— Sizin için haşlama et var, diyordum. Havuç, patates, kemikli, incik tarafından bir de et, bol sulu, limon da getireceğim.

— Haydi bakalım.

Bazıları yemeği sulu seviyorlardı. Eğer yemek sulu değilse ben

— Su koyuver ustam, diye sesleniyordum.

Müşteriler benimle şakalaşmaktan hoşlandıkları için

— Konuşmuyorsun be Sarı, diyorlardı.

Ahçıya yardım eden garson sık sık tepsi ile yakındaki dükkânlara veya yazıhanelere yemek götürüyordu. Bunun için ben gündüzleri çok çalışmak zorunda kalıyor ve iyice yoruluyordum.

Akşam yemeğini de atlatıp yalnız kaldıktan sonra bir tezgâhta ertesi gün öğleye kadar pişecek olan yemeklerin ilk hazırlığını yaparken ahçı ile gevezelik ediyorduk.

Aşçı Tosun Ağa Bolulu imiş. Kendisine Tosun Bey dememi istemiyordu. Aşçılar ağa olurmuş. Kendisi Bolu'lu olurmuş. Babası da İstanbul'da aşçılık yapmış. Otellerde, büyük apartmanlarda çalışmış. Çok yemek çeşidi biliyordu. Ben bu aşçılığı öğrenmeye hevesliydim. Tosun Ağa :

— Elimden ekmeğimi alamazsın Sarı, diyordu. Sen yetişinceye kadar ben çoktan kuyruğu titretirim. Akrabamdan ağlayacak kimse de yok.

Bana yemek öğrettiği gibi, dereden tepeden de konuşuyor, bildiklerini anlatıyordu

— Bu İstanbul büyük şehirdir be Sarı. Burada çok iş vardır. Doğru insan, temiz insan olursan muhakkak tutunursun. Anadolu'nun dört bir yanından buraya gelirler. İstanbul'da Bolulular'ın çoğu ahçılık yaparlar. Niğdeli'ler manavlık, zerzavatçılık yaparlar, bir kısmı da matbaa hamallığı yapar. Çankırılı'lar leb-

— Bu İstanbul büyük şehirdir be Sarı!

lebici, Konyalı'lar terzi olurlar. Balıkçılığı yerli Rumlar, kuyumculuğu Ermeniler yapar. Karadenizliler'in çoğu kayıkçıdır. Sıvaslılar'ın çoğu da hamallık, kapıcılık yaparlar.

Ben Yozgatlılar'ı sordum. Tosun Ağa

— Onlar da her işe burnunu sokarlar, dedi. Sen berberlik yapmışsın, kahvecilik yapmışsın, şimdi de aşçı olmaya çalışıyorsun, haydi hayırlısı. Sana bir öğüdüm var. Bahşişleri har vurup harman savurma. Para tutmaya bak. Bakarsın işler ters döner. Yağmur yağarken küpü doldurmalı. Gurbettesin. İnsanlarla iyi geçinmeye çalış, dost kazan. Para kadar ahbap da gerekli.

ŞABAN EFENDİ TAM BİR BABA adammış. Bana aylık vermedi ama güzel bir kat elbise, bir palto, kışlık, yazlık ayrı ayakkabı aldı. Orada en iyi yemekleri yiyordum. Çok çalışıyordum ama beni azarlayan yoktu. Hatta Tosun Ağa :

— Kendini paralama be oğlum, diyordu. Peşinden atlı kovalamıyor. Nasıl olsa yetişir.

Günde iki defa bulaşık yıkamak biraz ağır geliyordu. Aşağı yukarı bir övünde kırk kişi yemek yiyordu. Bunların tabakları, çatal ve kaşıkları, su bardakları vardı. Ayrıca hergün yemek tencerelerini yıkamam gerekiyordu. Benim için en yorucu ve zahmetli iş bu idi.

Sonbahara doğru, bir öğle yemeğinden sonra, müşterilerden biri bana eliyle işaret etti. Yanına gittim. Yüzüme dikkatle bakarak

— Beni tanıdın mı? dedi.

— Evet, dedim. Şimdi tanıdım. Kış başında Rıza Efendi'nin berber dükkânına gelmiştiniz.

— Tamam, dedi adam. Ustan ne yapıyor?

— Ben yanından ayrıldım, dedim.

— Berberlik fena sanat mı?

— Değil ama usta pek huysuzdu. Sonra aç acına çalışıyordum. Kendisine muhtaç olduğum, gurbette bulunduğum için çekilip gidemez sanıyordu beni. Allah razı olsun, kahveci Şemsi Efendi beni yanına aldı. Ama o da kahveyi kapattı.

— Burada garsonluktan memnun musun?

— Yorucu bir iş ama çalışıyorum. İşte Patron çok iyi adam.

— Sen de çalışkan bir gençsin.

— Ne yaparsınız, gurbetteyiz işte.

— Köyüne gitmeye niyetin var mı?

— Köyümde kimsem kalmadı. Oraya gidip de ne yapacağım! Zaten kimsesi olmayanlara her taraf gurbettir.

— Hakkın var. Bak dinle beni. Eğer buradan ayrılmak istersen, bir gün işsiz kalırsan bana gel. Ben maliyede memurum. Dur sana kartımı vereyim.

Adı Şakir'miş. Bana kartvizitini verdi. Bahşişini de masaya bıraktı. Kartı cebime koydum. O akşam Tosun Ağa'ya bu rastlantıyı anlattım.

— Eh, dedi. Bir ahbaptan, bir tanıdıktan insana zarar gelmez. Sen her yerde iş bulabilirsin, ama bu Şakir Efendi'yi de bir tarafa yaz.

Şaban Efendi hastalıklı bir adamdı. Dizleri ağrıyor, çok sıkıntı ile yürüyordu. Ayağına yaz, kış aba terlikler giyiyordu. Böyle olduğu halde beş vakit namazını kaçırmaz, cuma günleri muhakkak öğleyi camide kılardı. Ekim ayına kadar biriken paramı ona verdiğim için Tosun Ağa bana biraz darıldı

— Be çocuğum, dedi. Elinde senet yok sepet yok. Bütün yaz çalışıp biriktirdiğin beş bin lirayı ihtiyar adama nasıl veriyorsun? Ölüverirse gitti senin paralar.

— Ne olur, dedim. Nisandan beri buradayım. Altı ay yedim, içtim, barındım. Üstelik bana elbise yaptı, kundura aldı. Sana saklar mısın, dedim. Çalınır da ö-

demek zorunda kalırım, dedin. Bende de çalınır, ya da düşürürüm.

Tosun Ağa hiç sesini çıkartmadı. Şaban Efendi her hafta sonunda ahçının ve öteki garsonun aylıklarını veriyordu. Tosun Ağa uzun zamandır onun yanında çalışıyormuş. Önce Şaban Efendi bir muhallebici dükkânı açmış. Tavukgöğsü, kazan dibi ve iki türlü muhallebi ile ekmek kadayıfı satarmış. Sonradan bu işten kâr görmemiş, başka sanatı da olmadığı için işi aşçılığa dökmüş. Tosun Ağa :

— Adam sağlam değil, diyordu. Hastalıklı, Ayakları hep şiş. Yoksa ben onu kandırıp Beyoğlu'nda büyük bir yemek salonu açtırırdım. Bu caddede pek iş olmuyor. Ben de büyük yerlerde çalışmaya alışmışım.

Hakikaten çok iyi bir aşçı olan Tosun Ağa bazı yemekleri hazırlamayı bana bırakıyordu. Sigarasını yakar, ocakların yanındaki sedire tüner gibi oturur, benim çalışmama bakardı.

— Aşçı olacak değilsin, diyordu. Ama başın sıkılabilir, darda kalırsın. Hele zengin bir adamın yanında aşçılık yapman kısmet olursa çok rahat edersin. Öğrenmek, bilmek hiçbir zaman zarar vermez.

Et almaya beraber gidiyorduk. Etten çok iyi anlıyordu. Hangi yemeğe hangi çeşit koyunun veya dananın hangi tarafının etinin iyi gideceğini o biliyordu. Köfte veya pirzolayı bana hazırlatıyordu. Kemikli pirzolaları hazırlayıp tabağa koyup buzdolabına yerleştiriyordum. Şiş kebabı hazırlamanın bile bir ustalığı vardı. Ben Rıza Efendi'nin yanında berberliği öğrenememiş, heves de etmemiştim. Ama Tosun Ağa beni aşçı olarak yetiştirmeye başlamıştı. Benim gibi on dört yaşına yeni girmiş, pek de gösterişi olmayan bir çocuğa mutfak teslim etmezlerdi ama ben altı ay içinde çok şey öğrenmiştim.

Bizim bulunduğumuz caddede bir aşçı daha vardı. Garsonları kapıya çıkar, yemekleri övüp müşteri

çevirmeye uğraşırlardı. Ama bir giden bir daha gitmiyordu. Bizimle beraber çalışan Sadık orada garsonluk yapmış. O anlatıyor

— Temizlik yok orada, diyordu. Ben iyi bilirim. Yağlı suya tabakları sokup çıkartır, temizlenmiş sayarlar. Bir tabağı eline al, kokla, ya da elini sür, ne yemek konduğunu oradan anlarsın. Bu yüzden bir gelen bir daha gelmiyor. Sonra yemeklerden olmadık şeyler çıkar, sinekler insanın gözünü oyar.

Biz bulaşığı sıcak, köpüklü su ile yıkıyorduk. Yerler de her gün arap sabunu ile temizleniyordu. Ayrıca dükkândaki yemek kokularını çekip götüren aspiratörlerler vardı. Dükkânda bir tek sinek uçsa hepimiz seferber olup kovalıyor ve hakkından geliyorduk.

Müşteriler ayrıca Tosun Ağa'nın çok iyi pişirdiği bazı yemekler için geliyor ve misafir getiriyorlardı. Daha önce gelip sorar :

— Tosun Ağa, misafir getireceğim, senin şu ciğer tavası ne zaman listeye girecek? diye haber alırlardı.

Ciğer tavası, kuzu sarması, soğanlı yahni gibi bazı yemekleri çok meşhur olan Tosun usta misafirlerle yemek yiyen müşterinin yanına kadar gelip onlara «Afiyet olsun, yine bekleriz» derdi. Küçücük aşçı dükkânı işte bu özellikleri için çok müşteri çekiyor, Şaban Efendi de kazancından hiç de şikâyetçi olmuyordu.

Boğazına düşkün olup ağzının tadını bilen bazı müşteriler ciğer tavası, iç pilav, irmik helvası gibi bazı yiyeceklerden yağ kâğıdına koydurur, evlerine de götürürlerdi. Herhalde eşlerine, çocuklarına da tattırmak istiyorlardı.

İşte ben bu sevilen ve beğenilen yemeklerin nasıl yapıldığını öğreniyordum. Tosun Ağa bana bu yemeklerin püf noktalarını gösterdiği gibi

— Malzemeden anlamak da gereklidir Sarı, diyordu. Bir usta ne kadar marifetli olursa olsun, yaş

ağaçla, iyi pişmemiş tuğla ile, kesilmiş çimento ile yaptığı yapı hiç bir işe yaramaz.

Aşçılık gittikçe beni sarıyordu. Hevesimi gören Tosun Ağa da bana birşeyler öğrettikçe seviniyordu.

İşte biz böyle çalışır, yuvarlanıp giderken Şaban Efendi'nin de kışla beraber ayaklarının ağrısı arttı. Adamcağız yürüyemez olmuştu. Hâlâ muhallebicilik yapan bir kardeşi varmış. Şaban Efendi ne kadar yumuşak başlı ve uysal bir adamsa, kardeşi inadına nemrut ve kem surattı. Bunun kimseye güveni yoktu. Dükkânındaki işlerini oğluna bırakarak gelip başımızda beklemeye başladı. Biz yemekleri sıraya koymuştuk. Hangi gün hangi yemeği yapacağımızı bilirdik. Müşteriler de bunu biliyordu. Bugün ciğer yahni, bugün soğanlı et, bugün haşlama var diye geliyorlardı.

Şaban Efendi'nin kardeşi Rüstem Efendi bu düzeni bozmaya kalktı. Tosun Ağa buna yanaşmadı

— Efendim, dedi. Müşterilerimiz hangi gün ne pişireceğimizi bilirler. Aradıkları yemeği bulamazlarsa ayaklarını çekerler. Şaban Efendi de bunu bilir, sırayı bozmaz.

Tosun Ağa çekişmenin sonunda başındaki beyaz külâhı, üstündeki beyaz önlüğü çıkartarak masalardan birine fırlattı.

— Başka aşçı bulun kendinize, dedi.

Aşçı dükkânı bir gün kapalı kaldı. Sonra Şaban Efendi'nin lisede okumuş olan kızı geldi. Onunla beraber Tosun Ağa'nın evine gittim. Onu zorla getirip dükkânı açtık.

Artık kız kasada oturmaya başladı. Ben bir kâğıt üzerine müşterinin yediği yemeği yazıyor, karşısına da paralarını işaret edip topluyordum. Kız bu parayı alıyordu.

Fakat akşam yemeği verdiğimiz saatlerde kalamıyordu dükkânda. Çünkü geç oluyor, yatsı zamanına kadar yemek yemeğe gelenler oluyordu. O zaman ben

paraları topluyor, fişlerle beraber saklayıp ertesi gün teslim ediyordum.

Kış ilerledi, Şaban Efendi gelemiyordu dükkâna. Garson Sadık pek umurlamıyordu. Tosun Ağa ile ben idare ediyordum. Mart ayına kadar işler böyle sürüp gitti.

Şaban Efendi işinin başına geldi ama o koskoca adam bütün kış acı ve ağrı çekmiş, bayağı erimiş ve yaşlanmıştı. Tekrar çalışmaya başlaması onu biraz sevindirmişti ama bu da çok sürmedi.

— Çocuklar, dedi. Sıcaklar basmayınca ben çalışamayacağım. Hazirana kadar siz idare edin.

Haziran, derken temmuz, ağustos, eylül de gelip geçti. Artık Şaban Efendi'nin gelip işinin başında duracağından ümit kalmadı. Böyle olunca da dükkânda bir geçimsizlik başladı. Garson Sadık kavga edip çıktı. Onun yerine başka bir adam almadılar. Şaban Efendi'nin kızı da dükkânın veznesinde oturmaya pek hevesli değildi. İş böyle olunca dükkânı olduğu gibi bir başkasına devretmeyi düşündüler.

Yıllardan beri karşı sırada bulunan öteki aşçı, Şaban Efendi'nin dükkânını içindeki eşyası, kabı kacağı, çalışanları ve müşterileriyle almaya kalktı. Kendi aşçısı vardı. Tosun Ağa dükkândan ayrıldı. Giderken bana

— Tasa etme, dedi. Nasıl olsa iyi bir yerde garsonluk bulursun. Başın sıkılırsa bana gel, evimi biliyorsun.

Böylece dükkânda bir ben kaldım. Başka iş bulmadan çıkmak istemiyordum. Satış işleri bitti, yeni patron vezneye yerleşti. Onunla beraber iki garsonu ile aşçısı, pislikleri ve sinekleri de geldi.

Çalışmaya başladıklarının daha ilk günü ben servis yaparken eski müşteriler söylenmeye başlamışlardı :

— Bu nasıl yahni be Sarı?

— Sarı, bu sinekler de nereden çıktı?

— Sarı şuna bak, şuna. Piyazın sirkesinde sinekler banyo yapıyor.

Bir çoğu yemediğinin de parasını veriyor ve çıkıp gidiyorlardı. Arası bir hafta geçmeden yeni aşçı Salim Efendi ile garsonlar ve ben yemekleri hazırlayıp müşteri beklemeye başladık. Kapı açıktı, fakat gelen giden olmuyordu.

Salim Efendi buna çok kızıyordu. Bir aralık beni çağırdı :

— Bana bak, dedi. Ben kırdım sardım bu yeri aldım. Müşterileri kim ayartıyor? Yoksa sen mi?

— Efendim, dedim. Ben on iki yaşımdan beri bu caddede çalışıyorum. Beni bir çok komşu bilir. Ben burada ekmek yiyeceğim, barınacağım, müşterileri ayartsam ne kazanırım.

— Ben de seni gurbette diye, garip diye atmadım buradan. Söyle bakalım ne oluyor bu adamlara, neden gelmezler?

— Efendim, ben bir buçuk yıldır bu dükkânda çalışıyorum. Gelenler hep ağzının tadını bilen insanlardır. Burası temiz diye geliyorlardı. Şimdi yemeklerden, masaların üzerinden sinek eksilmiyor.

— Sinek laf anlar mı ki kovayım?

— Laf anlamaz ama aspiratörü çalıştırmıyorsunuz. İyi temizlik yapılmadığı için masalar, yerler, tabaklar yağ içinde.

— Sus be; ayağının çarığı ile dağdan gelip bana temizlik mi öğreteceksin?

Sustum. Yemekleri, değil müşteriler, ben bile yemiyordum. Hem en kötü, en ucuz malzeme kullanıyor, hem de garsonluktan yetişme ucuz pişirici yemek yapmasını bilmiyordu.

Ayrıca patron bana tenbih etmişti

— Bahşişler vezneye yatırılacak. Müşteri tabağa

bırakırsa hemen vezneye getireceksin. Çalışanların hepsine pay edilecek, anladın mı?

Anladım, ama onlar aylıklı adamlar. Bana düşse günde dört beş lira düşecek. O da eskisi gibi müşteri gelirse. Bunu anlattığım zaman patron :

— Sen burada boğaz tokluğuna çalışmıyor musun? dedi.

— Günde en az yirmi beş lira bahşiş topluyordum usta.

— Müşteri yoksa suç benim mi?

Konuşmayı fazla uzatmadım. Patron :

— Temizlik, temizlik diyorsun, dedi. Neye temizlik yapmıyorsun? Şaban Efendi'ye böyle mi hizmet ettin?

— Şimdi gece yarısına kadar aşçıya yardım ediyorum. Bulaşığa bile güç yetişiyorum. Masaların, yerlerin temizliğine nasıl bakayım?

— İki garson daha var, onlar çalışmıyorlar mı?

— Buranın girdisini çıktısını sen bilirsin diye bana yükleniyorlar. Sonra ellerinde birer tokaç, sinek avlıyorlar. Sinekler böyle kovulmaz. Temizlik ister. Biz her sabah arapsabunu ile yerleri, masaları silerdik. Yemek yenilen yerde yemek kokusu bile olmazdı. Akşamları yatmadan önce ilaç sıkardık.

— Anlaşıldı, senin ağzın kalabalık. Biz seninle yapamayacağız.

Böylece ip koptu. Ben Şaban Efendi'nin hediyesi olan paltomu, bir kat çamaşırımı, kışlık ayakkabılarımı küçük bavuluma koyup dükkândan çıktım.

Elimde bavul olmasa sokakları gezer, iş arardım ama yükle dolaşmanın tadı yoktu. Kalktım Tosun ustanın evine gittim. Uzak bir mahallede oturuyordu. Evi pek büyük değildi. Beni yaşlı bir kadın karşıladı. Ustanın evde olmadığını, geç vakit geleceğini söyledi.

O kadar yolu boşuna yürümüştüm. Bavulu bırakmak için rica ettim. Kadın kabul etmedi. Çaresiz tek

rar yola çıktım. Bu sefer aklıma Şakir Bey geldi. İşsiz kalırsam kendisine gitmemi söylemişti.

Bir muhallebicide öğle yemeği yerine bir şeyler yedikten sonra daireye gittim. Bir odacıya kartviziti gösterdim. Beni kapının önünde bekletti. Bir daha arayıp sormadı. Ancak memurlar öğle yemeği için dışarıya çıkarlarken Şakir Bevi görerek yanına gittim

— Bey Ağabey, dedim. Dükkân kapandı, ben açıkta kaldım. İşsiz kalınca size gelmemi söylemiştiniz.

Adam yüzüme baktı, kaşlarını çatarak

— Dur bakalım, dedi. Bir kaç gün sonra bir uğra.

Donup kalmıştım. Şakir Bey yürümüştü. Biraz ileride arkadaşlarına yetişti. Beraber giderlerken durdu, eliyle bana işaret etti. Yanına koştum

— Ahmet, dedi. Nerede kalıyorsun?

— Yerim yok, dedim. Kalırsam Sirkeci'de bir otelde kalacağım.

— Sen beni dairede bekle. Akşama çıkarken seni bir yere götürürüm.

— Sağ ol ağabey.

Dairenin merdivenlerinin yanında, yaya kaldırımına bavulu koyarak kenarına iliştim. İyice otursam bavul ezilecekti. Ben de artık çocukluktan çıkmıştım. On dört yaşımdaydım. Boyum epeyce uzamış, sesim çatallanmıştı. Üst dudağımda sarı renkte incecik tüyler beliriyordu. Bu tüylerden yüzümde de vardı. Artık ben de iyice erkek oluyordum.

BEKLEMEKTEN ÇABUK USANDIM. Dairenin yanında bir berber salonu vardı. Oraya gittim. Saçlarımı düzeltmelerini söyledim. Yaşlıca bir kalfa benim saçlarımı keserken konuştu

— Elinizde valiz olduğuna göre buralı değilsiniz?

— Ben Yozgatlı'yım. Ama hemen hemen on yıldır İstanbul'dayım.

— Valizi gördüm de...

— Çalıştığım yerden ayrıldım. Maliye binasında Şakir Bey adında bir memur var. Bana iş bulacağını söylemişti.

— Ne iş yaparsınız siz?

— Önce bir berber dükkânında çalıştım.

— Hangi berber dükkânında?

— Rıza Efendi'de.

— Şu çarşıdaki aksi adam mı?

— O olmalı, dedim. Hakikaten aksiydi. Oradan çıktım, geceleri yattığım kahvede çalıştım. İki yıla yakın da garsonluk yaptım.

— Berberliğiniz nasıl?

— Berber sayılmam, ama makine kullanmasını, tarak ve makas kullanmasını bilirim. Ustam bana tıraş olurdu.

— Şakir Bey'i biliriz. Bizim müşterimizdir. İş bulamazsa bize uğrayın. Çırak arayan ustalar var.

— Teşekkür ederim.

Tıraş olup berber salonundan çıktım. Arkamdan benim için konuşuyorlardı. Binanın önünde oturarak, gezinerek akşamı ettim. Sonunda memurlar çıkmaya başladı. Nöbetçi gibi kapının önünde dikildim. Şakir Bey göründü. Bana eliyle işaret etti. Yanına gittim, beraber yürüyerek otobüs durağına gittik. Beyoğlu tarafına geçtik. Bilmediğim bir durakta inerek hayli yürüyüp bir apartmana girdik, asansörle çıkıp bir daireye geldik.

Şakir Bey kapıyı bir iki defa çaldı. Nihayet kapının arkasında gürültüler oldu, kapı azıcık aralandı. Şakir Bey

— Benim Teyze, dedi. Ben şakir.

Yaşlı bir kadın kapının arkasındaki zinciri kaldırdı. Kapıyı çekinerek açıp bana da baktı ve

— Bu da kim Şakir? dedi.

— Sana söylediğim çocuk bu.

— Bu nasıl çocuk ayol! Koskoca herif.

— Teyze, altına eden çocuk da getiremem ya! Ben bunu iki yıldan beri tanıyorum.

— Ben öyle herkesi evime sokamam Şakir. Dünyanın bin türlü hali var.

— Desene boşuna getirdim.

— Arayıp sormadan, sorup araştırmadan ne diye getirirsin elin adamını?

— Pekiyi Teyze. Ben ona başka yerde de iş bulurum, kusura bakma.

Yere bıraktığım bavulumu aldım. Merdivenlere yöneliyorduk ki, arkamızdan kapanan kapı tekrar açıldı. Yaşlı kadının başı göründü

— Huu, bana bak Şakir, dedi. Hemen neye bozuluyorsun?

Şakir Bey

— Bozulmadım Teyze, dedi. Ahmet'i bir otele bırakacağım, sonra eve yemeğe yetişeceğim. Çocuklar bekler.

— Varsın bir akşam da bekleyiversinler. Sen bu çocuğa kefil misin?

— Güvenmesem getirmezdim Teyze.

— Ama bu kız değil ki?

— Sen bir can yoldaşı, emniyetli bir adam istedin. Ben de güvendiğim adamı getirdim.

— Nereli bu oğlan?

— Yozgat'ın köylerindenmiş.

— Hem de köylü ha? İstemem.

Canım sıkıldı

— Hanımefendi, dedim. Ben köylü olduğum için övünürüm.

Kadın kapıyı büsbütün açtı. Bize yol verdi. İçerisi temiz ve iyi döşeliydi. Bavulu kapının yanında bıraktım. Ayakkabılarımızı çıkarttık, çoraplarımızla yürüyerek küçük bir salona girdik. Burası da çok güzel dö-

Kadın kapıyı büsbütün açtı.

şenmişti. Ayrıca camlı bir kütüphane ve bir piyano vardı.

Gösterilen yere oturduk. Şakir Bey bir sigara yaktı. Kadın da sigarasını yakıp beni tepeden tırnağa süzdü :

— Senin soyadın şey mi? Neydi o bakayım, mavi mi?

— Herhalde Sarı diyecektiniz. Fakat soyadım değil bu. Soyadım Yörük.

— Sen Yörük müsün?

— Dedem çok yol yürür, hem de hızlı yürürmüş. Ona Yörük Ahmet derlermiş. Babam da ben doğunca Ahmet adını bana takmış.

— Peki neye sana sarı diyorlar.

— Efendim siz hiç koza ile meşgul oldunuz mu? Kozaları gördünüz mü?

— Sen beni ne sanıyorsun ayol, elbette gördüm.

— Size sarıyı anlatıyordum. Bembeyaz kozaların arasında bakarsınız bir tanesi altın gibi sapsarı çıkar.

— Peki, çıktı diyelim, ne olacak?

— İşte benim annem de köyün siyah, kahverengi saçlı kızlarının arasında sapsarı saçlıydı. Onun için ona Sarı Esma, derlerdi. Babama bile kahvede Sarı'nın kocası derlerdi.

— Ne oldu bu sarı anana?

— Sizlere ömür, öldü gitti. Bize onun adı kaldı.

— Baban tekrar evlenmedi mi?

— Hayır. Çok kahırlandı babam. Köyde duramadı, ben üç yaşımdaydım, ancak hatırlıyorum. Babam nemiz varsa sattı, evin kapısını çekti, köyden çıktık. Çıkış o çıkış.

— Neden satıp savıp çıktınız?

— Babam anamın ölümüne dayanamamıştı. İstanbul'a geldik. Çok sıkıntı çektik, sonra babam bir kapıcılık buldu. Bir daha köye gitmedik.

— Neden? İçiniz mi dayanmamıştı?

— Babam «Benim vatanım Esma'nın gittiği yer» derdi.

Kadın yüzüme dikkatle bakıp

— Sen de üzgün görünüyorsun, dedi.

— Evet, dedim. Babam da öldü, yalnız kaldım.

— Neye gitmedin köyüne?

— Köyde annemin mezarından başka birşeyim yok

— Okusaydın bari?

— Burada ilkokulu bitirdim. Babam ölmeseydi okuyacaktım.

Yaşlı kadın kalktı, Şakir Bey'le dışarıda birşeyler konuştu. Sonra tekrar salona girdiler. Adı Selma olan yaşlı hanım

— Oğlum, dedi. Seni yanıma alıp denemek istiyorum. Eğer işime yararsan daha esaslı konuşur, bir şeye bağlarız.

— Siz beni ne yapacaksınız? dedim.

— Önce ben yalnızım, dedi Selma Hanım. Bana emniyetli bir adam lazım. Sonra ben herkesle geçinemem. Ufak tefek iş görmen lâzım. Sofra kurmak kaldırmak, biraz temizlik yapmak gibi. Dairenin içinde bir hanım kız gibi çalışırsın. Öyle beni yalnız bırakıp gitmek, şununla bununla çekişmek, konuşmak yok. Yersin, içersin, yakın esnaftan alış verişe gidersin. Sana yüz lira da aylık veririm.

— Beni bağışlayınız Hanımefendi, dedim. Ben garip bir gencim. Bu şehirde barınacak yerim yok. Daha çok esaslı bir işe girmek için yanınızda kalırım. Ama öyle yüz liraya filan bağlanamam. Bana hiç para vermeyiniz.

Kadın bir durumsayıp

— Yiyip içmeyi, yüz lira cep harçlığı almayı beğenmiyor musun? dedi.

— Yüz lira nedir Hanımefendi? Ben garsonluk

yaparken haftada iki yüz elli lira alıyordum. Sonra berberliğim de vardır.

— Peki, şimdi ne olacak?

— Bana hiç para vermeyiniz, yanınızda bir iki hafta kalırım. Beni denersiniz, beğenirseniz ilerisi için konuşuruz.

Herhalde kadının başı darda olacaktı ki benim önerime razı oldu. Şakir Bey beni bırakıp gitti. Epeyce geç olmuştu. Selma Hanım bana bir oda gösterdi :

— Bak oğlum, dedi. Burada yatacaksın. Burası hizmetçinin odasıydı. Ahlaksızın biri. Çıkıp gitti. Görüyorsun ya, yatağı, dolabı, masası, herşeyi var. Konu komşu hizmetçi diye bir erkek çocuk aldığıma şaşarlar. Sen bana Teyze de. Ben de seni adınla çağırırım. Soranlara uzak akrabamdan biri olduğunu söylersin. Şimdi git bakayım, elini, yüzünü yıka. Yemek yiyelim, sonra biraz derler toplarız. Garsonluk yaptığına göre bulaşık yıkarsın, değil mi?

— Evet, biraz yemek pişirmesini de bilirim.

— Şaşarım kedilerin çamaşır yıkamasına.

— Anlamadım efendim, ne dediniz?

— Elinin hamuru ile erkek işine karışma derler ya. Bu da onun gibi bir deyim. Birisine bir işi yakıştıramayınca böyle söylerler.

— Hani kedi çamaşır yıkarsa ben de yemek yapabilirim, öyle mi?

— İşte öyle demek.

Dairenin küçük bir yemek odası vardı. Etrafı karıştırarak herşeyin yerini öğrenmeye çalıştım. Sofrayı kurdum. Buz dolabından bazı yiyecekler çıkarttım. Selma Hanım benim de kendisiyle beraber yemek yememi istedi. Yemek bitince salona çekildi. Kahve pişirip ayağına götürdüm. Sonra yemek odasını toplayıp bulaşıkları yıkadım. Bir aralık geldi. Yıkadıklarımı bir bir muayene etti. Hiç bir şey söylemeden gitti.

Dikkat ettim, bu yaşlı kadın gece pek az uyuyor,

ışığını da söndürmüyor, ama yattığı odanın kapısını iyice kilitliyor.

Ahçı dükkânındaki katı sedirin üstünde yatmaya alışmıştım. Yumuşak karyola bana rahatsız edici geldi. Erkenden kalktım. Akşamdan tenbihli olduğum için kapıya gelen sütü, gazeteyi aldım. Kahvaltıyı hazırladım.

Bir iki gün içinde anladım ki, Selma Hanım huyu belli olmayan bir kadın. Günde birkaç defa ahlak değiştiriyor. Hele sabahları pek huysuz oluyor, her şeye kızıyor, durup dururken

— Biz seninle yapamayacağız Ahmet, diyordu.

Beraber sokağa çıktık, büyük mağazalara gittik, bana iki takım pijama ile evde giymek için bir pantalon ve terlik aldı.

Artık dairenin içinde evin kızı gibi dolaşıyordum. Selma Hanım elini hiçbir işe sürmüyordu. Yediği de pek sınırlı yemeklerdi. Bütün işi okumak, kitap karıştırmaktı. Geleni gideni de olmuyordu.

Canım sıkıldığı için her gün parkeleri, fayansları silmeye, toz almaya başladım. Dairede dört oda vardı. Birinde Selma Hanım yatıyordu, birini bana vermişti. İki oda da boş kalıyordu. Bu odaların kapıları hemen hiç açılmıyordu.

Salonda Arap harfleriyle yazılmış, yazı ustalarının herhalde kıymetli olan levhaları vardı. Bu salonda hemen her şey eski ve kıymetliydi. Zaten ben İstanbul'a geldim gelelî ailelerin oturdukları evlere pek girmediğim için eşyadan anlamıyordum.

Benim işlerim belliydi. Sabahleyin kahvaltı hazırlamak, dışarıdan alınacakları almak, evde kahvaltı takımlarını yıkayıp temizlik yapmak. Sonra öğle yemeği geliyordu. Akşam yemeğini de vedikten sonra son bir defa etrafı dolaşıyor ve kapının zincirini takıp rahatlık dileyerek yatıyordum.

Selma Hanım sabaha kadar okuyor, sigara içiyor,

öksürüyor, odasında dolaşıyordu. Onun uykusu sabaha karşıydı. O daldığı sırada da ben kalkıyor, sabah işlerine başlıyordum. Selma Hanım'ın yedikleri hemen hemen hep çerez yiyeceklerdi. Bu yüzden dairede yemek pişmiyordu.

Bir hafta geçti, iki hafta geçti, daireye gelen, giden olmadığı gibi Selma Hanım da ancak bir defadan fazla sokağa çıkmadı. Alıp getiren bendim. Yaşlı kadın hemen hiçbir şeye karışmıyordu.

Bir iki defa bana çattı. Çok su harcıyormuşum, çok para harcıyormuşum.

— Ben suyu ziyan etmiyorum, dedim. Herşeyin temiz olması için su lâzım. Paraya gelince bana ne ısmarlarsanız onu alıyorum.

Selma Hanım kaşlarını çatarak :

— Bana cevap verme, dedi. Ben ne dersem odur.

Artık canım sıkılmaya başlamıştı. Evin içinde ses yoktu. Öyle insanı avutacak iş yoktu. Eve kapatılmış bir kıza benziyordum. Kadın odasından çok az çıkıyor, çıktığı zaman da beni kontrol ediyordu. Yavaş yavaş anlıyordum ki bu kadın yalnızlıktan korkuyor.

Günde bir kaç nöbet piyano çalıyordu. Dairede telefon vardı ama hiç açan, konuşan olmuyordu. Bir defa Selma Hanım kadın hekimi aradı, bir kaç saat sonra da kadın geldi. Selma Hanımı muayene etti, ilaçlar verdi. Ben kahve pişirip götürdüm. Hekim hanım :

— Bu delikanlı akrabadan mı? diye sordu.

— Hayır, dedi Selma Hanım. İş görmesi için aldım.

Hekim hanım beni dikkatle süzdükten sonra

— Duygulu ve temiz bir delikanlı, dedi. Okuyor mu?

— Hayır dedi Selma Hanım. İlkokulu bitirmiş.

— Yazık, zeki bir çocuk.

Zeki olduğumu bilmiyorum ama artık çok temiz geziyordum. Günlük pantalonum ütülüydü. Beyaz göm-

leğimde hiç leke yoktu. Saçlarımı dikkatle yıkıyor, gün aşırı kendim de yıkanıyordum. Dairede sıcak ve soğuk suyu olan bir duş vardı.

Selma Hanım'ın ilaçlarını alıp getirdim. Biraz sinirli görünüyordu. Beni çağırdı. Karşısına oturdum.

— Ahmet, dedi. Sen geleli üç hafta oldu. Benim yanımda kalmaya niyetin var mı, yok mu, bana açık söyle?

— Yok, dedim.

Gözlerinde öfke belirtileri gördüm. Dişlerini sıkarak

— Neden? dedi.

— Ben kız değilim, eve kapanıp kalmam, dedim.

— Sokaklarda serseri mi olacaksın? dedi.

— Berber kalfalığı yaparım, garsonluk yaparım, dedim. Burada bana göre iş yok. Canım sıkılıyor. Gün oluyor ki siz bir kelime konuşmuyorsunuz.

— Ben seninle ne konuşabilirim? dedi.

— İşte bunun için ben burada kalmak istemiyorum.

— Nerede yatıp kalkacaksın bakayım?

— Önce ucuz bir otelde kalırım. Sonra bir yere sokulurum.

— Buradaki rahatı bulamazsın.

— Biliyorum, ama ben rahat aramıyorum. Burada kaldığıma göre okusam bari.

SELMA HANIM biraz düşündükten sonra :

— Oğlum, dedi. Garsonluk, ya da berberlik yaparsan hiç okuyamazsın. Ama bak burada çalışacak vaktin var. İstersen ortaokullardan birine gidersin. Ben seni bütün gün, bütün gece dairede kalmaya zorlamam.

Bir erkek gibi sigarasını yaktı, düşündü :

— Ahmet, dedi. Bu koskoca şehir yalnız kalan in-

sanları ölmekten beter eder. Aşçı dükkânlarında, otel köşelerinde yatmakla iş bitmez. Kuşların bile bir yuvası vardır. Sen benim yanımda kalırsan daha rahat edersin. Yalnız bu günü değil, yarını da düşün.

— Bütün bunları biliyorsunuz, dedim. Benim aklım ermez. Yalnız burada sıkılıyorum, hem de sizin canınızı sıkıyorum bazen. Siz söyleyiniz ne yapayım?

Selma Hanım :

— Ben de sıkılıyorum oğlum, dedi. Senin çekine çekine yürüdüğünü, mutfakta tabakları tıkırdattığını duymak bile benim için bir güvendir. Ben yalnızım Ahmet. Belki on tane hizmetçi tutarım, ama onlar benimle geçinemezler. Bu sessizlik, bu hareketsizlik hepsini sıkar. Sonra güvenemem. Ama senin terbiyeni, senin davranışını beğeniyorum. Ben seni alakoymak isterim. Burada yersin, içersin, giyinip kuşanırsın. Ortaokula da gidersin. Bütün masraflarını ben karşılarım. Ayrıca senin için ayda bin lira ayırırım. İster alırsın ister bir bankaya koyarsın. Bir de böyle deneyelim.

Selma Hanım'ın teklifine razı oldum. Ben onun yatıp kalktığı saatleri, nasıl vakit geçirdiğini, neleri sevdiğini, nelere sinirlendiğini ve neler yemek istediğini çok iyi öğrenmiştim. Geldim geleli korkarak çalışmıştım. Bu korkaklık bende Rıza Efendi'nin yanında çalıştığım zamandan kalmıştı. Adam her davranışıma bir suç bulurdu.

Okula gitmem için sonbaharı beklemem gerekiyordu. Yaza yeni çıkmıştık. Yakında bir ortaokul vardı. Gidip gelen çocuklara rastlıyordum. Hatta apartmanda da bu yakındaki okula giden iki çocuk vardı.

İstanbul'da yaşamak, bir apartman dairesinde bir odaya sahip olmak, okumak, boş vakit bulmak benim için mutluluktu. Üstelik param da birikecekti. Artık Selma Hanım beni yalnız bırakmak da istemiyordu. Bir kız gibi, fazla gürültü etmeden mutfakta çalışma-

ma seyirci oluyor, bu arada bana bazı şeyler soruyordu :

— Ahmet, Yozgat'a gitmek istiyor musun?

O gün kendisine :

— Hayır, dedim. İnsan doğduğu yerde değil, olduğu yerdedir derler, dedim. Doğduğum köyde ne var ki! Orayı sevecek kadar oturmadım. Üç yaşımda ayrıldım. Ben ana sevgisini de bilmem. Annem beni sevmiştir elbet. Ama o benim için köyün mezarlığında, baş ucuna birer kavak fidanı diktiğimiz bir toprak tepeciği olup kaldı. Gitsem o tepeceği görmeye giderim. Ama belki o da silinip düzlenmiştir, kavaklar daha büyüyüp kendilerini kurtarmadan Keçiler kemirmiştir.

Selma Hanım beni ilgiyle dinliyordu :

— Eviniz güzel miydi?

— Büyük şehirlerdeki evleri görmeseydim bana köydeki ev güzel görünürdü, dedim. İki kerpiçten oda, yanında yemek pişirilen bir aralık. Odalarda yere hasır yayılı. Birer de koyun pöstekisi var. Misafir gelirse ona ikram edilir. Kapıdan girince bir aralık vardır. Toprağı basılmış, kararmış. Anam bir köşeyi mutfak diye kullanırdı. Ayağının altına tahta koyardı ki soğuk olmasın. Rüzgâr estikçe toprak damdan kırıntılar düşerdi. İnsan iyiyi görmezse kötüye katlanıyor. Ben çok küçük geldim bu şehre.

Selma Hanım :

— Haklısın, dedi. Senin böyle düşüncelerini çok beğeniyorum. Şehirde çalışıp köye dönenler de vardır.

— Var, dedim. Ben kahvede çalışırken bizim taraftan birisi gelmişti. Epeyce para kazanmış, kendi deyimince yükünü tutmuştu. Hediyeler aldı, çıkıp gitti köyüne. Arası beş ay geçmedi. Baktık yine geldi. Çok dertliydi. Dönmesinin nedenini sorduk. Bize şöyle anlattı : «Tarlasını, davarını satan gitmiş. Damlar çökmüş, sapanlar tarlalarda kalmış. Anamı sordum, bana

mezarlığı gösterdiler. Sen bir komşu kapısı çalarsın, kapıyı açan senin eline bakar, ne getirdi diye. Su yok, ağaç yok, ekin yok, tad yok.»

Selma Hanım

— Öyledir, dedi. Köylerimizin ihtiyaçlarını düşünmemişiz. O kırsal bölgelerde kal, ek, biç, bize buğday yetiştir, hayvan yetiştir, deriz. Ama yardımcı olamayız. Ayrıca vergi der alırız, asker der alırız.

Selma Hanım kendi havasında bir kadın olarak görünüyordu. Ama onun bilgisi, görgüsü çoktu. Böyleyken apartmanda hemen hiç kimseyle görüşmüyordu. Yalnız kapıcının karısı haftada bir gün gelip yıkanacak çamaşırları, örtüleri alıp gidiyor, ertesi gün getiriyordu.

Ben kendi çamaşırlarımı vermedim. Kendim yıkıyor sonra da ütülüyordum. Bu ütüye Rıza Efendi'nin dükkânında alışmıştım.

Daireye daha esaslı olarak yerleştikten sonra bir-gün ciğer tavası pişirdim. Küçük bir tabakla Selma Hanım'ın önüne koydum. Benim hatırım için bir iki lokma alacağını söyledi. Fakat o kadar beğendi ki hepsini yedi ve :

— Eline sağlık Ahmet, dedi. Doğrusu ben senin iyi yemek pişireceğini hiç ummamıştım. Ara sıra birşeyler yap.

Daha sonra bir iç pilav, bir iki gün sonra da sebzeli haşlama yaptım. Selma Hanım yavaş yavaş sıcak yemeklere yanaşıyordu. Artık tereyağı, beyaz peynir, reçel, haşlanmış yumurta gibi şeyleri yemek istemiyordu.

Bu çerez yemeklere nereden alıştığını sorduğum zaman :

— Ben savruk aşçılardan bıktım, dedi. Yemek dediğin temiz olmalı, yiyenin içine sinmeli. Kendim de pişirmeye üşeniyorum. Bir başına bir insan için yemek pişirmek boş şey,

Hangi yemeği teklif etsem burnunu kıvırıyor, beyenmiyordu. Ben de artık ona ne pişireceğimi sormamaya başladım. Bir gün kuşbaşı etle bir patlıcan oturtması yaptım, pilavdan sonra bir tabak da çavuş üzümü verdim :

— Sen bana yalan söyledin, dedi. Sen on dört yaşında filan değilsin. Sen yaşını saklayan bir usta aşçısın. Ben bu kadar lezzetli yemeği ancak babamın konağındaki erkek aşçılardan yemiştim.

Artık çarşıdan neler aldığımı sormuyordu. Mutfağa bile girdiği yoktu. Dünyadan elini eteğini çekmiş görünen bu yalnız kadın şimdi yemek vakitlerini sabırsızlıkla bekliyordu. Ona ummadığı yemekleri hazırlıyordum. Dikkatle ayıklanmış bir kuzu başı, birkaç dilim gerdan sövüşü, bir beyin salatası, hattâ bir tabak ebegümeci, nar gibi kızarmış, çok gevrek bir tepsi böreği, bir fırında makarna, daha bunun gibi yemek çeşitlerinden yaptığım listeden seçip seçip hazırlıyor ve masaya getiriyordum.

Selma Hanım ancak önüne getirdiğim zaman ne yiyeceğinden haberi oluyordu. Hiç bir zaman bir yemeği beğenmediğini hatırlamıyorum. Yalnız bana :

— Ahmet, diyordu. Ben yaşlı bir kadınım, yemekleri biraz hafifletsen iyi olur, değil mi?

Ama yine kendisi de ısmarlıyordu

— Ahmet, sen bir aralık yine ciğer tava yapsana.

Selma Hanım ailesinden hiç söz etmiyordu. Herhalde zengin bir adamın kızıydı ve yine hatırlı bir kocayla evlenmişti. Salonda kocasının bir resmi vardı. Ayrıca salondaki kütüphanede, bir albüm içinde bir takım resimler görmüş ve onların kimlere ait olduğunu sormuştum da beni azarlamıştı

— Onlar benim hayırsızların resimleri. Sen öyle her şeyi karıştırma.

Yavaş yavaş anlıyordum ki Selma Hanım'ın iki kızı var. Bunların çocukları var, fakat ne kızlarıyla, ne

damatlarıyla geçinebiliyor. Şakir Bey'i sorduğum zaman bana

— Kardeşimin oğludur, dedi. O da evlendi. Karısını hiç sevmem. Şakir beni bırakmak istemez. Bayramda, seyranda gelir.

— Çocuklarınız sizi herhalde sever, dedim.

— Hayır, dedi. Ben denedim, çocuklarım toplum üstü bir yaşantıya heves ediyorlar. Sabahlara kadar toplantılar yapar, içer, kumar oynar, gezilere giderler. İnsanları çekip çeviren iyi davranışları, ahlak dediğimiz beyenilen huyları insanların yaşantısını sıkan, sınırlayan bir engel sayarlar. Canyoldaşlığı olan dostluk ve sadakat, insanları mutlu eden sevme duygusu onlarda yoktur. Kanun dışı davranışları vardır. Canlarının her istediğini yaparlar. Uygarlık üstü yaşama dedikleri yollarında önlerine çıkan her engeli aşmak isterler. Sadakat, sevgi onlar için köpek huyu imiş.

Selma Hanım öfkeli öfkeli anlatıyordu.

— Aslında köpeklerin sadakatını överler, dedim. Babam anlatmıştı bana. Bizim köyde bir ihtiyar köpek varmış. Sahibi sürülerini, tarlasını satıp büyük şehirlere gitmiş. Köpeği zabun diye alan olmamış. Bu hayvan sahibinin boş bıraktığı evin kapısının önünden hiç ayrılmazmış. Konu komşu bu hayvana acır, ara sıra yiyecek verirlermiş. Sonra birgün bakmışlar ki evin kapısında ölüp gitmiş.

Selma Hanım :

— Evet, öyledir, dedi. Ama benim çocuklarım nankördürler. Beklerler ki ben öleyim, birkaç kuruş param çıkarsa paylaşsınlar. Ben onları doğurdum, besledim, yetiştirdim. Hepsi yüksek tahsil yaptılar. Ama ilk işleri benim yaşantımı yermek oldu. Birer koca bulup vardılar. Ama çok mutlu olan evlilik bağını bile yaşantıyı köstekleyecek bir engel sayarlar. Babaları onları bu davranışları yüzünden evden kovdu. Ben de evime almak istemem onları. Kocam ölünce mirası pay-

laşıldı, herkes hakkını aldı. Kısa zamanda hazır parayı yediler. Şimdi kumarla, insanları aldatmakla geçiniyorlar. Bunların beni öldürmeleri bile mümkündür. Onun için eve almam.

Selma Hanım ilk defa bana çocuklarını böyle anlatmıştı. Sonra bana

— Kimsem yok, diye üzülüyorsun, dedi. Benimkiler gibi hayırsız ve hain kimselerin olacağına hiç olmasın daha iyi. Bazen yabancı insanlar akrabadan daha iyi olurlar.

Ben gittikçe tembelliğe alışıyordum. Canım da sıkılıyordu. Selma Hanım bunu anladığı için bana

— Git, gezin, istersen bir sinemaya git, diyordu. Ama geç kalma. Ben yalnızlıktan korkuyorum.

Apartmandan çıkarsam gidip birşeyler alıyor ve çabucak dönüyordum. Selma Hanım bana kapıyı açmadan önce kapının arkasından kim olduğumu soruyor, sonra kapıyı aralayıp beni görüyor, ayrıca

— Yalnız mısın Ahmet, diyordu.

Tabii yalnız olduğumu söylüyordum. O zaman kapının arkasındaki zinciri çekiyor ve beni içeriye alıyordu.

Ben daireden çıktığım zaman odama giriyor, karıştırıyor, birşeyler arıyordu. Bir gün bana

— Senin çekmecende birçok para var Ahmet, dedi.

— Evet, dedim. Garsonluk yaptığım sırada kazandığım para.

— On bin liradan fazla var.

— On iki bin hepsi.

— Ama bu kadar para açıkta bırakılmaz.

— Ne yapayım. Bankaya koysam on sekiz yaşımı tamamlamadan alamam. Geçen gün çalıştığım dükkâna gittim. Şaban Efendi oraya gelmiş, bana haber bırakmış. Muhakkak evime gelsin, demiş. Ona beş bin lira vermiştim, saklaması için. Bir daha göremeden ay-

rılmıştık. Doğrusu ben o parayı gözden çıkarmıştım. Adamcağız epeyce düzelmiş. Banyolara gitmiş. Bana çok iyiliği dokunmuştu.

Selma Hanım :

— O aşçı dükkânı çalışıyor mu? dedi.

— Hayır, dedim. Adam çok pisti. Yemeklerin içinden olur olmaz şeyler çıkardı. Müşteri elini ayağını çekti. Orası şimdi bir marangoz dükkânı.

— Senin ustan olan aşçı ne oldu?

Selma Hanım ilgilendiği için anlattım

— Evvelsi gün de oraya gitmiştim. Tosun Ağa büyük bir otelin mutfağına yerleşmiş. Bana karısı anlattı. İstersem oraya girebilirmişim.

— Niyetin var mı?

— Hayır. Ben okumak istiyorum.

Selma Hanım benim çıkıp gideceğimden korkuyordu. Bunun için bana ortaokul kitapları ve bir iki defter almam için para verdi. Kendisi yüksek tahsilli, hem de lisan bilen bir kadındı. Bazı şeyleri çok iyi biliyordu. Büyük bir atlas aldırmıştı. Haritayı açıyor ve bana Türkiye'yi anlatıyordu. Memleketin her yanını gezmiş gibi biliyordu. Kütüphaneden de bazı ansiklopediler çıkartıp benim odama koydu.

Her gün salona çıkıyor ve bana

— Bu gün biraz tarih tarih çalışalım, diyordu.

Çok düzgün anlatıyordu. Onun bir kitap okuduğunu sanıyordum. Arkasına yaslanıyor, gözlerini yarı kapatıyor, benim dikkatle dinleyip dinlemediğime de bakıyor ve uzun uzun anlatıyordu.

En fazla hesap dersinden korkuyordum. Ama Selma Hanım en kolay dersin hesap olduğunu bana anlattı. Bana bir çok problemler veriyordu. Bunları boş kaldıkça çözüyordum.

Derslerin hepsini pratik olarak yapıyorduk. Ayrıca büyük adamların kim olduklarını araştırıyorduk.

Selma Hanım'la iki defa daha sokağa çıktık. Bir bankaya giderek maaşını aldı ve yine o bankadaki bir hesaba yatırdı. Yanına ancak masrafları karşılayacak bir para alakoydu.

Bir defa da araba ile dar sokaklar arasında bir eve gittik. Burada koltuk değnekleriyle ayakta durabilen ihtiyar bir Arap kadın vardı. Selma Hanım onu ziyaret etti. Kadın ağlamış, eteklerine kapanmıştı.

Dönüşte Selma Hanım bana

— Ailemize, kızlarımıza çok emeği geçmiştir, dedi. Çok iyi bir kalfa idi. Artık çalışamıyor. Bir aralık apartmana almıştım, ama kocasından kalan bu küçük evde ölmek istiyor. Biraz para yardımı yapıyorum.

İçini çekerek

— Ama beni bu yardımlarım için saymaz, dedi. Çor terbiyelidir. Emek verdiği kızlarımın biri uğrayıp hatırını sormaz. İşte Ahmet, gurbet acısı çeken bir insan da bu Mercan Hanım'dır. Kimbilir memleketinde ne idi. Ama bize gelince Mercan adını vermişler. Bunlar Afrika zencilerindendir. Sudanlı'dırlar. Onlar böyle zeytin karası olurlar.

Ben ilk defa bir Arap kadını yakından görmüştüm. Düşe kalka hanımına bir kahve pişirmiş, bana da bir bardak şerbet vermişti. Şu şerbet sulandırılmış reçeldi. Ama lezzeti de çok güzeldi.

Daireye dönünce mevsim meyvelerinden reçel yapmaya kalktım. Selma Hanım gülerek bana

— Bütün ev işleri elinden geliyor, dedi. Keşke biraz da bir terzinin yanında çalışmış olsaydın.

Aslında babamla kapıcılık yaptığımız sırada söküklerimizi, düğmelerimizi dikerdik. Babam çorap da örerdi. Hemen bütün köylü erkekleri bu çorap örmesini bilirler. Çarıklarının içine bu yün çorapları giyerler.

ORTA OKULA GİTMEK İÇİN çok heveslenmiştim. Selma Hanım benim velim oldu. Okula beraber gittik. Ekim ayının ilk günlerinde okula başladım. Okul sabah ve öğleden sonra olarak iki devre ders yapıyordu. Ben sabahçıydım.

Erkenden kalkıyor, kahvaltıyı hazırlıyor ve Selma Hanım daha uyanmadan okula gidiyordum. Ama okul benim umduğum gibi çıkmadı. Öğrencilerin çoğu on iki yaşındaki çocuklardı. Halbuki ben on beşe basmıştım. Üstelik boyum onlarınkinden daha uzundu.

Üç yıl gibi bir fark hemen göze çarpıyordu. Öğretmen de bunu görmüş ve daha ilk derste sormuştu

— Sen geçen yıldan mı kaldın?

— Ben ilkokuldan üç yıl önce mezun oldum.

— Sen neye okumadın?

— Babam ölmüştü. Çalışmak zorunda kaldım.

— Baban ne iş yapardı?

— Apartman kapıcısıydı.

— Sen nerede çalıştın?

— Bir ahçının yanında garsonluk yaptım.

— Şimdi çalışmıyor musun?

— Hayır, bir hanımın yanındayım. Beni o okutuyor.

— Sen nerelisin?

— Yozgat'ın köylerindenim, ama üç yaşımda geldim İstanbul'a.

— Okumayı başarabilecek misin?

— Başaracağım.

Ben böylece herşeyin doğrusunu söylememeliymişim. Yüksekten atıp tutmalı, geç kaldığım için de hasta olduğumu anlatmalıymışım. Ama ben şehirli bir çocuk gibi sırasında övünmeyi veya biraz yalan atmayı beceremezdim. İşte bu yüzden de okuldaki çocuklar benimle alaya başladılar.

Okulda yüzlerce çocuk vardı. Bunların hepsi de

zengin ailelerin çocuklarıydı. Orta okula yeni geçmişlerdi ve daha okula alışamamışlardı. İçlerinde on bir yaşında olanları da vardı.

Benim adım okulda «Yozgatlı,» ve «Garson,» olarak söylenmeye başladı. Beni kızdırmak için sataşnlar, çarpanlar, çelme takanlar oluyordu. Ben sendeler veya yere kapaklanırsam bir çoğu gülmekten kırılıyordu.

Ben hiç bir oyuna katılmıyordum. İlk günlerde hava güzel gittiği için bahçede, bir sıraya ilişir, çocukları seyrederdim. Havalar bozunca koridorlarda tenefüs yapmaya başladık. Bir pencere önünde durup yağmuru, ya da caddeden gelip geçenleri seyrediyordum. Bereket versin yarım gün okuduğumuz için üst üste derse giriyor, sonra öğleyin çıkıyorduk. Biz çıkarken akşamcılar okula geliyordu.

Daireye döner dönmez hemen yemeği hazırlıyordum. Yemekten sonra da ertesi günkü yemeği pişiriyordum.

Yemek yerken Selma Hanım :

— Ne o? diyordu. Suratın asık.

— Çocuklar benimle alay ediyorlar, diyordum. Hepsinin yaşı benimkinden küçük. Hepsi de zengin aile çocukları.

— Ne diyorlar sana?

— Garson, diyorlar, Yozgatlı diyorlar, Kazık diyorlar.

— Keşke çalıştığını söylemeseydin.

— Ben yalan söylemeye alışmadım.

— Yalan iyi bir şey değildir. Ama bazen insanı sıkıntıdan kurtarır. Sen aldırma. Sen onlara alışırsın, onlar da sana alışırlar. Söyler söyler usanırlar. Okuldan geri kalmaktansa biraz sabırlı olmak gerek.

Selma Hanım yemekten sonra beni ders çalışmam için bir iki saat serbest bırakıyordu. Kahvesini verir,

sofrayı toplar, derslerimi hazırladıktan sonra bir ev kızı gibi bulaşıkları yıkar, ortalığı toplar ve yatardım.

Dersler bana ağır gelmiyordu. Öğretmenler bazı haylaz çocuklarla daha çok meşgul oluyorlardı. Ben en arkada, bir sırada yalnız oturuyordum. Bir iki kez öğretmen sorduğu bir soruyu kimin bileceğini araştirdı. Ben biliyordum. Ama çocuklar alay eder diye elimi kaldırmadım.

Sonra birgün öğretmen tahtaya bir problem yazdı, bunu kâğıtlarımıza geçirdik. Çözümünü yaptık. Öğretmen kâğıtları topladı. Bu kâğıtlardan bazısına problemin çözümü yerine resim yapılmıştı.

Zaten bütün derslerde gürültü eksik olmuyordu. Ya itişip kakışıyorlar, ya da kâğıt çiğneyip önlerinde oturanlara atıyor, her çeşit yaramazlığı yapıyorlardı.

Bir iki defa çiğnenmiş kâğıtları atanı görmek isteyen çocuklar başlarını çevirmişlerdi. Bu sefer kâğıtları atanın Yozgatlı olduğunu söylemişlerdi.

Bu benim canımı çok sıktı. Ne yazık ki öğretmen de çocuklara inanmıştı

— Ahmet, bir daha görürsem seni sınıftan atarım, demişti.

Bir defa sınıftan atıldım bile, Ders sonunda koridora çıkan çocuklar beni birbirlerine gösterip yuuuu! diye bağırdılar.

Bir gün Türkçe öğretmenine rica ettim. Çocukların benimle alay ettiklerini, benim azarlanmamdan hoşlandıklarını söyledim. Öğretmen yerimi değiştirdi. Ön sıralardan birine geçtim. Artık arkamdan çiğnenmiş kâğıt atılıyordu, ama bunu öğretmenler de görüyordu.

İlk defa derse kalktığım zaman yine gülüşmeler oldu. Ben kızardım, sıkıldım ama dersimi rahatlıkla yaptım. Öğretmen :

— Aferin Ahmet, dedi. Senden bu başarıyı beklemiyordum. Ama iyi oldu. Seni şimdi iyi tanıdım.

Daha sonra öteki öğretmenler de bir aralık beni denediler. Hepsine karşı başarı gösterdim. Beni iki defa sınıftan atmış olan bir öğretmen çalışkanlığımı gördü de bana :

— Biraz akıllandın galiba, dedi.

— Benim kimsem yok Öğretmenim, dedim. Zengin aile çocuğu değilim. Üstelik köyden gelme bir çocuğum.

Öğretmen ilgilenip :

— Bu memleketin her tarafı birdir, dedi. Vatanın her köşesi vatandır, okula gelen çocuklar zengin, fakir diye ayrılamazlar. Hepsinin adı öğrencidir. Eğer bir ayırım yapılması gerekirse bu da derslerdeki başarı yüzünden olur. Şu da var ki fakir aile çocukları daha iyi okuyorlar. Çünkü onlar şımarık değildir ve babalarının parasına güvenmezler.

Doğru ve haklı olan bu sözleri öğrenciler anlayacak kafada değillerdi. Ben bir derse kalkıp başarı gösterdikçe onlar :

— Elbette başarır, diyorlardı. Köylü kafası, bomboş.

Okula zorla gitmeye başladım. İlk karneyi aldığımız zaman sınıfta benim kadar başarılı bir öğrenci daha görülmedi. Selma Hanım da beni kutladı ve bana bir kol saati hediye etti.

Oyunla ilgim ve arkadaşım olmadığı için derslerde başarılıydım, çalışmakla yıl ortasında sınıf geçmek olsa muhakkak başarırdım.

Selma Hanım beni avutuyordu

— Ahmet, çocukluk biraz da zalimliktir. Çocukta acıma duygusu sonradan gelir. Çocukların kuş yuvalarını bozduklarını, kuşları sapanla vurduklarını bilirsin. Acımazlar, kuş vurmayı bir başarı sayarlar. Sakatlarla, düşkünlerle alay ederler. Bu doğaldır. Yaşadıkça, gördükçe öğrenecek, duyacak, onlar da olgun bir insan sırasına girecektir. Çocukların bu zararlı

duygu ve davranışlarını ana ve baba bilmez. Eğer terbiyeli insanlarsa, çocuklarında bu acımasızlığı ve bu saygısızlığı gördükleri zaman onu uyarırlar.

Ben dinliyor ve bu sözlerin doğruluğuna inanıyordum. Selma Hanım devam ediyordu :

— Bazı aile şımarık olur. Zenginliğin veya ahlaksızlığın verdiği bir budalaca şımarıklık. Bunlar çocuklarının davranışlarını hoş görürler. Bir başkasının bu çocukları ayıplaması karşısında hiddetlenirler. Çocuklarına toz kondurmazlar. İşte benim hayırsız kızlarım da bu aile tipine benzer.

Selma Hanım yetmişinin üstünde bir yaşlı kadındı. Nefes darlığı olduğu halde yine sigara içiyordu. Arada bir ilaç istediği hekim hanım da kendisine sigaranın ve bazı yiyeceklerin zararlı olduğunu anlatmıştı.

Hemen elini işe hiç sürmediği halde Selma Hanım gittikçe zayıflıyor ve biraz da huysuzluğu artıyordu. O kış bir iki defa ağırca hastalandı. Neşesi büsbütün kaçtı. Şakir Bey'i istetti. Gidip adamı getirdim. Odaya kapanarak uzun uzadıya konuştular. Yaza karşıydı, bir takım adamlar gelip salondaki kitapları kamyona yükleyerek götürdüler.

Selma Hanım kocasından kalan bu kıymetli kitapları Üniversitenin kitaplığına bağışlamış. Artık salona geldikçe boş camekânlara bakarak mahzun oluyordu.

O yıl orta ikiye geçtim. Benimle birlikte ortaya gelen çocukların yarısı sınıfta kaldılar.

Yedinci sınıfta dersler biraz daha ağırdı. Artık Selma Hanım da bana yardım etmiyordu. Evdeki bazı kıymetli eşyayı yeğeni olan Şakir Bey'e veriyordu. Bunlar antika tabaklar, gümüş takımlar ve kristallerdi.

Daha sonra bankadaki parasını düşkünler evine verdi. Oraya çekilecek, maaşını da oraya bırakacak, yaşadığı kadar ona bakacaklardı. Ben bu hazırlıklar-

dan üzüntü duyuyordum. Kadıncağız gidince ben ne yapacaktım? Kimin yanına sığınıp barınacak, nasıl okuyacaktım? Selma Hanım birgün sadece

— Sen akıllı, becerikli, çalışkan bir çocuksun, dedi. Ağaca çıksan papucun yerde kalmaz.

Şakir Bey'e de :

— Şu ders yılı bitimine kadar kalmak istiyorum, dedi. Ahmet yaz tatiline çıksın. Tatilde iş bulur.

Şakir Bey de bana başka bir iş bulacağını vadediyordu. Garsonlukta ve Selma Hanım'ın yanında çalışarak topladığım parayı bankaya yatırmıştım. Artık on altı yaşıma geliyordum. İki yıl sonra on sekize basacak ve bankadaki paramı istediğim zaman alabilecektim.

İçime kuşku düştüğü için artık odamda kara kara düşünüyordum: Bu rahatlığı başka hiç bir yerde bulamayacaktım. Hiç bir hizmetçi ile geçinemeyen Selma Hanım bana ana gibi muamele etmişti. Kendi babamın evinde olsam bu kadar rahat edemez, böyle varlık içinde yaşayamazdım.

Selma Hanım yaza doğru bana ayrıca elbise, palto yapılmasını istedi ve yeni bir bavul aldırttı. Ayrıca birkaç kat çamaşırım bulunuyordu. Askere gidecek veya yola çıkacak gibi hazırlanıyordum.

Ben gurbete, yeni bir avareliğe yolcu idim. Selma Hanım gidince, kızlarına bırakacağı bu dairede kalmam mümkün olamayacaktı. Beni hemen kapıdışarı edip daireyi satacaklardı.

İşte on altı yaşımın içinde bulunduğum ve yedinci sınıfı okuyup ortanın sonuna geçtiğim o yaz bu durumdaydım. Yemiş, içmiş, iki yıl ayda bin lirayı almıştım. Para harcayacak yerim olmadığından hemen hemen aldığım aylıklara hiç dokunmamıştım.

Bazen düşünüyordum. Elimde otuz bin lira kadar bir para olacaktı. Ortayı bitirip on sekize de girdiğim zaman babamın köyüne gitsem, orada birkaç baş

hayvan alsam geçinebilir miydim? Aradan bunca zaman geçmişti. O toprak damlı kerpiç ev elbette göçmüştü. Evin yanındaki dedemden kalma kuyunun suyu da belki çekilmişti. Rahata, varlığa alıştıktan sonra iyice yoksul bir hayata gitmem doğru olacak mıydı?

Babamın köyü diye gitsem benim köye faydam olacak mı? Gittikçe ağaçsız, tarlasız ve davarsız kalan köyde ben kaç yıl kalabilirdim? Belki babamın adını bile unutmuşlardı.

Selma Hanım temmuz ayında daha fazla hastalandı. Şakir Beyle onu hastaneye kaldırdık. Ben evde yalnız kaldım. Hergün gidip Selma Hanım'ı yokluyordum. Beni görünce gülümsüyor, daima öğüt veriyordu :

— Sen hakikatli bir gençsin Ahmet. Bana, Düşkünler Evine de gel. Orada ihtiyarlar, kimsesizler arasında yaşayacağım. Bana iyi bakacaklarına inanıyorum.

Şakir Bey'in bana söylediğine göre bir milyon liradan fazla parası varmış, onu öylece Düşkünler Evine bağışlamış. Dul aylığını da orası alacakmış. Oraya evde kalan bazı kitapları da aldırtacakmış. Bütün üzüntüsü çocukluğundan beri alışık olduğu piyanosundan ayrılmakmış.

Son ziyaretimde Selma Hanım biraz iyileşmişti. Şakir Bey'e çamaşır, elbise ve pijama filan aldırmıştı. Bana da kitapları hazırlamamı tenbih etti. Şakir Bey bu kitapları aldıracaktı

— Ben size bakardım diyordum. Neye gidip oraya kapanacaksınız?

Selma Hanım

— Şimdi biraz elim ayağım tutuyor, demişti. Daha fazla düşkün olursam kızlarım bana yapmadıklarını bırakmazlar. Hele paralarımı bağışladığımı duyarlarsa beni boğmaya kalkarlar. Artık oraya yerleştikten sonra haber alacaklar. Onların öfkeden birbirlerin girdiklerini görmek isterdim.

Selma Hanım bana bir iki sözlükle büyük bir atlas ve iki de ansiklopedi bırakıyordu.

Bir akşam, geç vakit Şakir Bey daireye geldi

— Ahmet, dedi. Bu sabah Teyze'yi Düşkünler Evi'ne götürdüm. Ona orada bir oda ayırmışlar. Penceresinden caddeyi görüyor. Herşeyi tamam. Gözünde büyüttüğün kadar sıkıntılı bir yer değil. Nice bilgin ve dürüst insan oraya sığınmış. İstediği zaman da çıkabilir. Sen de hemen kendine bir iş ara. Ben de senin için çalışacağım. İş buluncaya kadar da Teyzem'in Düşkünler Evi'ne gittiğini teyzezadelerime haber vermeyeceğim.

İşte artık yalnızdım. Yeniden gurbetin bütün acılarını içimde duymaya başlamıştım. Sabahleyin çıkıyor, avare dolaşıyor, akşam geç vakit dönüyordum. İğreti bir yaşantıya başlamıştım.

Ziyaret günü Düşkünler Evi'ne gittim. Hakikaten Selma Hanım genişçe bir odadaydı. Yatağı, şezlongu, banyosu, elbise dolabı hepsi tamamdı. Beni görünce ağladı, ilk defa yüzümden öptü ve

— Ahmet, dedi. Yalnız kalınca sakın kötü yollara sapma. Sen çok akıllı ve beceriklisin. Sana doğru yolu gösterecek olan aklın ve vicdanındır.

Elini öperek ayrıldım. Artık kendime iş arıyordum. Ancak öğleden sonra çalışacaktım. İstenirse gece de sabaha kadar.

Uğradığım berberlerde iş bulamadım. Birkaç büyük lokantaya gittim. Beni garson olarak alacaklardı. Fakat

— Öğleye kadar okula mı gideceksin, olmadı işte! diyorlardı. Lokantalar en fazla öğleye kadar çalışırlar. Bütün kazanç öğle yemeklerindedir. Akşama gelenler çok azdır. Düşün, taşın, işine gelirse hemen işe başla. Sen eli, ayağı düzgün, efendiden bir gence benziyorsun.

Evet, temiz pak ve efendiden bir gençtim, ama o-

kuyacaktım. Daha sonra birkaç birahaneye gittim. Bu içkili yerler akşama doğru işe başlarlardı. Bir iki yerde iş vermek istediler. Öğleyin gelmemi kabul ettiler ama :

— Yatacak yer mi? diyorlardı. Olmadı işte. Biz birahane işletiyoruz, otel değil. Paran varsa otelde yatarsın.

Kazandığım parayı her ay otele yatırsam yine yetmezdi. Beyoğlun'da oteller çok pahalıydı. Zaten garsonluk için, şimdilik diye, çok az para veriyorlardı. Günler geçtikçe, uğradığım yerlerden hep aynı cevabı aldıkça içime bir kuşkudur düşüyordu.

SELMA HANIM'IN DÜŞKÜNLER EVİNDE ölüvermesi beni çok üzdü. Gazeteler kadıncağızın bağışı ile birlikte ölümünü de yazmışlardı. Şakir Bey'le birlikte cenazesine gittik. Evel gelir gelmez orada Selma Hanım'ın kızları Nazmiye ile Naciye Hanımlar'ı gördük. Ben ancak bavullarımı alabilmiştim. Hemen Sirkeci'de bir otele giderek bir oda tuttum.

Ertesi sabah kahvaltıda gazetelerden birine göz gezdirirken erkek aşçı aranıyor, diye bir ilan gördüm. Beyoğlu'nda, Şişli'de bir apartman adresi verilmişti.

Öğleye yakın bir zamanda verilen adrese gittim. Çok güzel ve geniş bir apartman. Dairenin kapısını çalınca süslü bir hizmetçi kız bana ne istediğimi sordu. İlanı okuduğumu anlattım. Beni bir salona aldı. Sonra oraya şık bir hanımla yaşlıca bir bey girdiler. Adamla şöyle konuştuk.

— Aşçılık için geldiniz demek?
— Evet efendim.
— Peder nerede?
— Peder vefat etti efendim.
— Aşçı olan amcanız falan mı?
— Hayır, benim efendim.

Adam hayretle yüzüme bakarken kadın bir kahkaha kopardı. Ben şaşırdım. Adam kendisini toplayıp :

— Oğlum, dedi. Sen aşçı çıraklığı filan mı yaptın?

— Evet, dedim. Ama ben çok güzel yemek pişiririm.

— Biz kalabalık bir aileyiz oğlum. Yemek bakımından titiziz de. Sen hoş bir çocuksun. Bir aşçı bulunca seni de garson olarak alırız.

— Siz beni fazla genç buluyorsunuz, dedim. Ama bir deneme yapınız. Eğer pişirdiğim yemeği beğenmezseniz diyeceğim kalmaz.

— Kendine güveniyorsun demek?

— Ben Tosun Ağa'nın yetiştirmesiyim.

Kadın tekrar gülerek

— Hasip Bey, dedi. Şunu bir deneyelim Allah'ını seversen.

Benimle alay ediyordu. Kocası

— Peki, dedi. Yarın sabah gel, bize bir öğle yemeği hazırla.

Ertesi sabah erkenden daireye gittim. Yine bana kapıyı hizmetçi açtı. O da alay eder gibi yüzüme bakıyordu. Doğru ofise gittim, oradan da mutfaklarını inceledim. Geniş bir mutfaktı ama pek düzensizdi. Yaşlı bir hizmetçi kapları yıkıyordu. Galiba yemeği de şimdilik o hazırlıyordu.

Hasip Bey gelince ne yemek istediklerini sordum. Bana :

— Mademki aşçı olduğunu söylüyorsun, dedi. Sen bir liste yap. Biz saat birde yemek yeriz. Korkarım malzemeyi ziyan edeceksin.

Saat sekizden on ikiye kadar çalıştım. Mükemmel bir soğanlı yahni, güzel bir sebze yemeği, muska böreği ve geze geze arayıp bulduğum çavuş üzümü ile bir öğle yemeği tertip ettim. Tabii sofrada salata,

başka meyve de vardı. On ikide genç hizmetçi bana gelip

— Beyefendi ile Hanımefendi öğle yemeği için lokantaya gitmeleri gerekecek mi, diye soruyorlar, dedi.

— Saat tam birde servis yapacağız, dedim.

Hakikaten de tam saat birde yemek salonunun kapısını açıp ev sahiplerini yemeğe davet ettim. Yemeğe beş kişi geldiler. Dairenin sahibi Hasip Bey, eşi Şivekâr Hanım, Hasip Bey'in annesi Nigâr Hanım, Şivekâr Hanım'ın kızı Dildade Hanım, Amcabey dedikleri Hasip Bey'in kardeşi Hazım Bey.

Yaşlı kadınla genç hizmetçi sofraya hizmet ediyorlardı. Fakat ben yemekleri kendi elimle dağıttım. Yemeklerin hepsi tadı tuzu yerinde ve belki de onların uzun süredir yemedikleri yemeklerdendi. Hasip Bey

— Siz bunları dışarıdan mı aldınız oğlum? dedi.

— Hayır Efendim, dedim. Burada hazırladım.

Amca Hazım Bey :

— Doğrusu pes, dedi. İnanılır şey değil.

Hasip Bey konuşmak için beni de yemeğe oturtmuştu. Ailenin daha kalabalık olduğunu, yazlığa gidenler olduğunu anlattı. Sonra benim hakkımda bilgi almak istedi. Sonra da çalışma şartlarımı sordu.

Sabahleyin saat sekizden yarıma kadar okula gideceğimi anlattım. Sonra ayrı bir oda istedim. Mutfakta da bazı değişiklikler yapacaktım. Ayrıca aldıkları malzeme pek iyi değildi. Okullar açılmadan önce ofisi tanzim edeceğimi de anlattım. Paraya gelince sadece bin beş yüz lira istedim. Hasip Bey

— İstediğimiz gibi yemek hazırlayabilirseniz iki bin de veririm, dedi.

İşte böylece Hasip Bey'lerin evine aşçı olarak girdim. Fakat bir türlü bana itimatları olamıyordu. Ancak pek az yemek çeşidi bildiğimi sanıyorlardı.

Ofisin yanında küçük bir hizmetçi odası varmış. Onu bana verdiler. Bu odaya yerleştim. Kitaplarımı, iki bavulumu getirdim.

Hasip Bey ailesi mükemmel bir gece hayatı yaşıyordu. Hemen her gece toplantılar yapılıyor, kumar oynanıyor, içiliyordu. Hafta bir iki gece de Hasip Bey'le Şivekâr Hanım başka apartmanlara misafir gidiyorlardı. Hasip Bey'in Annesi Nigâr Hanım Selma Hanım kadar yaşlıydı, fakat sağlığı yerindeydi. Amca Bey akşamcıydı. Her akşam yemek odasına geliyor, yemekten önce bir iki kadeh rakı içiyordu. Bekâr bir adamdı.

Yavaş yavaş en iyi cinsten yiyecek malzemesi alıp ofisi zenginleştirmeye başladım. Mutfaktaki fazla eşyayı çıkarttırdım.

Her sabah tıraş oluyordum. Çalışırken beyaz gömleğim, siyah kravatım ve yine beyaz ceketim vardı. Saçlarımı dikkatle tarıyordum. Yaşlı hizmetçi Zehra Hanım benden şikâyetçi oldu ama bir kaç gün içinde arap sabunu ile temizlenen mutfakta değil sinek, yemek kokusu bile kalmadı.

Ben yıkanan kapları dikkatle muayene ediyordum. Elimi sürer, koklar ve daha dikkatle yıkanmasını isterdim. Zehra Hanım bana

— Oğlum, temizliği senden mi öğreneceğim? diyordu.

Ama artık mutfak bir eczane kadar temizdi. Sofra kurmaya ben nezaret ediyordum.

Ailede paranın kıymeti hiç yoktu. Ayrıca her şeyin kıymetini de para ile ölçüyorlardı. Özellikle Hasip Bey beğendiği bir yemek için neşelenir ve daha sofradayken elini cebine atar, bir mendilmiş gibi tıkıştırdığı paraların içinden bir beş yüzlük seçip bana uzatırdı.

Bunu herhangi bir dilenciye sadaka veya garsona bahşiş verir gibi yapıyor, bu, kimsenin dikkatini çekmiyordu. Hasip Bey bir bankada idare meclisi azasıydı. Günde birkaç saat arabasına atlar, bankava gi-

derdi. Şivekâr Hanım bu yaşlı adama herhalde parası için varmıştı.

Şivekâr Hanım hayli güzel bir kadındı. Güzelliğinin hepsi süs değildi. Ancak kırk yaşlarında bulunan bu kadın o kadar süs eşyasına boğulmuştu ki bazen mutfakta bile bir yüzüğünü, bir kolyesini unuturdu. Ben bunu cebime atar, sonra bir aralık, yemek masasında tabağının yanına bırakırdım. Şivekâr Hanım

— Hay Allah, derdi. Nerede buldun bunu? Ben sokakta düşürdüm sandımdı.

Ayağı yere bastığı yoktu ki sokakta düşürsün. İki adımlık berberine bile kapının önünden eksilmeyen araba ile gidiyordu. Mutfak kapısından bana seslenir

— Su istiyorum, derdi. Salondayım.

Ben suyu salona götürürdüm. Şivekâr Hanım beni misafiri olan hanımlara anlatır ve :

— İnanınız, derdi. Ahmet bir harikadır.

Sonra yüzüme karşı

— Ahmet, derdi. Rica ederim çayları sen getir. O salaklara bırakma.

Hasip Bey'in annesi Nigâr Hanım, benim, genç hizmetçi ile ya da torunu Dildade ile aramda bir ilişki olmasından tasalanır ve koca dairenin içinde beni göz hapsine alırdı. Ama yüzüme karşı birşey söylediği yoktu. Eğer beni gözetlediği sırada yakalanırsa :

— Seni arıyordum yavrum, der. Bana içecek birşey ver.

Ona pek sevdiği tarçın veya karanfilli ıhlamur kaynatıp götürürdüm. Bu onun çok hoşuna gidiyordu. Ayrı bir odası vardı. Torunu Dildade onun odasında yatardı. Ben içeriye girdiğim zaman hiç sakınmaz, açık saçık oturur, ben çıkarken arkamdan babaannesi söylenirdi

— Kızım kalçalarına kadar her tarafın görünüyor, evin içinde erkek var. Azıcık kendini çekip çevirsene.

Dildade, alabildiğine şımarık: on üç, on dört yaşlarında bir kızdı.

Dildade alabildiğine şımarık, on üç, on dört yaşlarında kadar, genç kızlaşmış bir çocuktu. Annesinin küçük bir modeliydi. Mutfakta yemek pişirirken veya yemek salonunda sofrayı hazırlarken yanıma gelir, türlü şakalar yapar, hizmetçi Fatoş'un yanında bile arkamdan gizlice gelip gözlerimi kapatır, başımı sımsıkı göğsüne bastırırdı. Bunu hizmetçi gibi annesi de birkaç defa görmüş ve ona darılmıştı :

— Kızım bırak aşçıbaşıyı, işine engel oluyorsun.

Dairede en rahat yaşayan bu kızdı.

Amca Hazım Bey akşam olup da ezan vakti yaklaştı mı mutfağa gelip

— Eeee, Aşçıbaşı, diyordu. Bana ne meze vereceksin bakayım?

Bir aralık, iki dilim ciğer kızartması, beyin salatası, söğüş yumurta, incecik dilinmiş bir pastırma veya sucuk hazırlıyor, götürüyordum.

Hazım Bey karşısına çıkan yiyeceğin, mezenin ne olacağını önceden bilmek istemez ve karşısına beklemediği birşey çıkınca uzun bir «Ooooo!» çeker, sırtımı okşar, uzun uzun teşekkür eder

— Ömür çocuksun be Ahmet, derdi.

Odama girdiğini istemezdim ama Fatoş da Dildade kadar benimle şakalaşmak istiyordu. Hanımefendiden veya salondan aşırdığı sigarayı benim odamda içmek istiyordu. Bana sigarayı uzatır

— Bir nefes çek be, derdi.

Dudaklarına değdiği yeri dudak boyasından kızarmış olan sigarayı ben elime itiyordum :

— İstemem. Başımı derde sokma. Sigarayı benim aldığımı sanacaklar.

Kız alay ediyor

— Sen küçükhanımdan da betersin, diyordu.

Zehra Hanım onu azarlıyordu :

— Fatoş, boşuna uğraşma sen Ahmet'i baştan çıkartamazsın.

Beni bütün aile seviyor ve hoş tutuyorlardı. İlk zamanlarda bulaşık yıkamasını beğenmediğim Zehra Hanım bile.

Yalnız apartmanın arabasını kullanan şoför Sezai beni çok kıskanıyordu. Sabahları onunla birlikte sokağa çıkıyordum. Et, sebze gibi mutfağa ne lazımsa onları alıp getiriyorduk. Yolda Sezai bana hep sataşıyor

— Söylemiyorsun ama işin iş, diyordu. Bir elin yağda, bir elin balda. Böyle kapıyı başka hiçbir yerde bulamazsın. Ne var şoför olacak? Aşçı olmalıymış dünyada.

Çok genç olduğum için bütün misafirler de beni seviyorlardı. Hatta evin ve ailenin dostu olan genç hanımlar, bazen fırsat bulurlarsa

— Buradan ayrılırsan bize gel, diyorlardı. Hem daha fazla maaş alırsın, hem de buradaki kadar harcanmazsın.

Hasip Bey'in evvelki karısından bir kızı ve bir oğlu varmış. Evli olan kızı başka bir yerde oturuyormuş. Üvey annesiyle pek geçinemezmiş. Oğluna gelince durmadan gezer, girdiği bir işte durmazmış.

Okullar ekimin sonunda açılıyordu. Hasip Bey'e ve Hanımefendi'ye durumu anlattım. Artık sekizde evden çıkıp yarımda gelecektim. Buna canları sıkıldı ama «Olmaz» diyemediler. Okulların açıldığı sırada da Güney illerine geziye giden gençler döndüler. Bir iki gece apartmanda kalıp gittiler.

Artık gündüz yemeklerini akşamdan hazırlamam gerekiyordu. Bunu da geceyarısına kadar hazırlıyordum. Herkes ancak o saatte yatıyordu. Ben daha bir zaman hazırlık yapıyor, kahvaltı sofrasını bile hazırlayıp bir öğrenci gibi evden çıkıyordum ki, apartman dairesinde daha kimse uykudan kalkmamış oluyordu.

Okuldan döner dönmez öğle yemeği sofrasını ha-

zırlıyordum. Tam saat birde ev halkı yemeğe çağırılıyordu. Ben bu servis bittikten sonra Sezai'yi de çağırıyordum. Zehra Hanım, Fatoş, Ben, Sezai yemek yiyorduk. Akşam yemeğinde Sezai fısıldardı

— Bir şişe bira açsana

Bal tutan parmak yalar, derler ya. Ama ben hiçbir zaman bu ailenin gidişine ayak uyduramadım. Amca Bey çok zorladı ama onun verdiği bir kadeh rakıyı almadım. Fatoş salondan aşırdığı bir bardak şampanyayı kaç defa bana getirdi. Herkes içer, oynar, eğlenirken ben bir robot gibi çalışırdım. Hizmetçi kız bu yüzden bana darılıyordu :

— Aptallık etme be Ahmet! Sana engel olan mı var? Neye içmiyorsun sanki. Sarhoş olmaktan mı korkuyorsun?

Evet, korkuyordum. Bir kere ağırlığımı, dengemi kaybedersem bir daha düzelemezdim. Hasip Bey, Hazım Bey, Nigâr Hanım beni dikkatle izliyorlardı. Ben ilk gün ne isem altı ay sonra da o idim. Ama bahşişler dışında iki bin lira aylık alıyordum. Bu bahşişler bana harçlık olarak yettiği için maaşımı bankaya yatırıyordum.

Toplantı geceleri derse çalışmak için zaman bulamıyordum. Bazı erkekler rakı içiyorlardı. Fatoş durmadan içeriye meze taşıyor, bana neler istediklerini anlatıyordu. Bir yandan meze yetiştirmeye çalışırken bir yandan da ertesi günün yemeğini hazırlıyordum.

Bazen, özellikle tatil günlerinde daire halkına bir süpriz olsun diye güzel bir lapa döküyordum. Ortaya gelen koskoca kabın içindeki lapayı gören yüzünü ekşitirdi. Ama beni kırmaz, tabaklarına koyduklarımı yedikten sonra tekrar isterlerdi.

Lapa gibi tatarböreği, pirahu da yapıyordum. Bu sosyeteden kalkmış olan yemeklerden başka garplılardan alınma yemekleri de hazırlıyordum.

Ortanın sonu olan okulda biraz bocalıyordum.

Çalışacak vaktim yoktu. Ne olursa okuldaki saatlerde oluyordu. Öğretmeni dikkatle dinliyor ve not alıyordum. Okuldan belge alanlar oldu, sınıfta kalanlar oldu, beraber altıncı sınıfa girdiğim arkadaşlardan yarısından çoğu bizden ayrıldı. Kimi döküldü, kimi başka okullara gitti.

Odam dışarının, dairenin gürültüsünü alıyordu ama yine de kapıyı kapatıp masamın başında çalışıyordum. Ansızın Şivekâr Hanım veya Hasip Bey odaya giriyorlardı. Bu sessiz odada beni Fatoş'la şakalaşırken yakalamak istediklerini anlıyordum. Ama beni yalnız ve kitaplarla başbaşa buluyor, ellerini omuzlarıma koyup kalkmama engel oluyor

— Çalış bakalım, diyorlardı.

Dildade aile ocağında, kendi yuvalarında kendisini tamamiyle emniyet içinde sandığı için açık saçık dolaşmaktan, bu arada benimle şakalaşmaktan hiç çekinmiyordu. Onun benden başka akranı yoktu.

Bazen beni Fatoş gelip çağırır

— Seni Dildade Hanım istiyor, derdi. Haydi hayırlısı.

Dildade okulda benden bir sınıf gerideydi. Ama âvâre bir kızdı. Zorla okuyordu. Ben onun odasına giderken Fatoş arkamdan

— Haydi hayırlısı, diye laf atardı.

Dildade bazı problemleri çözemiyordu. Ben ona yardım ediyordum. Kız saçları benim saçlarıma değecek kadar başını yaklaştırıyordu. Bu arada Nigâr Hanım kızı uyarmak için yalandan öksürüyordu.

ALLAH RAZI OLSUN, kapılandığım bu aile halkından hiçbir zaman kırıcı bir söz işitmedim. Hepsi beni ayrı ayrı seviyordu. Şoför Sezai bile sık sık :

—, İnsan çocuksun be Ahmet, diyordu.

— Eh, diyordum. Burası gurbet. İnsan iyi davranmak zorunda.

Bir gün bana yemekte

— Ahmet, dedi. Bir gurbet lafıdır tutturmuşsun. Üç yaşında gelmişsin bu kente. Ben Adanalı'yım, askerliğimi Ankara'da yaparken şoförlük öğrendim, kısmetmiş, buraya geldim. .Zehra Abla Afyon'lu Fatoş Bursalı. Sen bu kentte oturanları yerli mi sanırsın? Senin efendin bile Adanalı. Bu apartmanda kim varsa her biri bir memleketten gelmedir. Buraya gelip yerleştin, ekmeğini kazanmaya başladın mı, sen de buralı sayılırsın.

Kendisine çeşitli mezeler hazırladığım Hazım Amca da

— Baksana bana Ahmet, diyordu. Sen de bir gurbet lafı tutturmuşsun. Aslında bu dünya bir gurbettir. Hepimiz bu dünyada eğretiyiz. Ben dünyayı bir otele benzetirim. İnsanlar gelir, ömürleri boyunca kalır, sonra göçüp giderler. Bunu sen de benim yaşıma geldiğin zaman anlayacaksın. Gençliğinin kadrini bil. Kendini yorma, harcama, zevkine bak.

Amca Hazım Bey kalabalık bir aile içindeydi, ama yapayalnız bir insandı. Etliye sütlüye karışmaz, emekli maaşından rakıcığını, sigaracığını alır, üstüne başına iyi bakar, ağabeysinin koltuğunda yaşardı. Gündüzleri iki saat kadar uykusu vardı. Sonra, hava güzelse yaya olarak çıkar, gezer, bazen Ada'ya, bazen Boğaz'a gider, gelip rakıcığını içerdi. Bu adam hiç evlenmemişti. Memurluk hayatında şehir şehir gezmişti. Ailede en çok Dildade'yi severdi. Kadına karşı değilse bile çocuklara hasreti vardı.

Ailede sabahları bir erken kalkan varsa o da Amcabey'di. Kimseyi rahatsız etmemek için korka korka yürür, beni kahvaltıyı hazırlamakta bulur

— Sen okula geç kalma oğlum, derdi.

Beraber kahvaltı ederdik, ben ona kahvesini ve-

rir, giderdim. Apartmân düzayaktı. Bir kat üzerindeki iki daireyi birleştirmişlerdi. Odaların bir kısmı kullanılmıyordu. Misafir gelip gece kalırsa bu odalar açılıyordu.

İki salon birleştirildiği için davetliler elli, altmış kişiyi bulur, yine de rahat salona yayılırlardı.

Şivekâr Hanım başı dumanlı olduğu gecelerde peşine bir iki genç kadın takıp mutfağa gelir :

— İşte bizim harika aşçımız, derdi.

Ben bu övülmeden çok sıkılıyordum. Ama zengin hanımlar bana ellerini uzatıyor ve beni kutluyorlardı. Bu davranışlar, bana gösterilen sevgi beni hiçbir zaman şımartmadı. Daima imtihan olur gibi bir durumum vardı. Kimseyi kırmıyor, hatta bana yapılan bir küçük kötülüğü kötülükle karşılamıyordum.

İlk zamanlarda Zehra Hanım benimle çekişmeye kararlıydı. Yemekleri daha önce o hazırlarmış. Ben yemek işini ele alıp ona yalnız bulaşığı bırakmıştım.

Kadın cahildi. İlk günlerde pişirdiğim bir ciğer yahnisini yemek salonuna götürürken bol tuz serpmişti. Şivekâr Hanım

— Ayol bu yenecek gibi değil, dedi. Tuzu fazla kaçmış.

Kocası da tadıp ayni şeyi söylemiş, ama Amcabey :

— Çok şey, demişti. Ahmet bana meze olarak verdi, tadı tuzu yerindeydi.

Ben izin isteyerek hizmetçiler için ayrılmış olan yahniyi alarak sofraya getirdim. Tabakları değiştirdim. Zehra ablanın bana kusur buldurmak istediği anlaşıldı. Ama kimse kendisini yüzlemedi.

Yalnız Büyük Hanım'ın onu bir tarafa çekip

— Zehra, bu çocuktan ne istiyorsun? Üzerinden yemek zahmeti kalktı. Sen aşçı değil, orta hizmetçisisin. Bu çocuk aşçı olarak geldi buraya. Senin maaşına da dokunulmadı. Bunca yıl emeğin var, aklını başına al, demişti.

Yemek salonunda değil, mutfakta bile bir yemek kokusu sezilmiyordu. Her taraf temiz ve kap kacak yerli yerindeydi Zaman geçince Zehra Hanım benimle hoş geçinmeye başladı. Bu onun daha fazla işine geldi. Hakikaten üzerinden yemek zahmeti ve sorumluluğu kalkmıştı.

Ben, Tosun Ağa'nın yanında çok fazla kalmamıştım. Ama adamcağız birçok yemeği bana bırakmış, bana hazırlatıp kendisi seyretmiş, iyi ve lezzetli bir yemek için çok iyi malzeme gerektiğini ve bu arada temizliğin de başta geldiğini göstermişti.

Ders kitaplarımın arasında meşhur ahçıların yemek kitapları da vardı. Balık ve midye dolmalarını bu kitaplardan öğrenmiş ve uygulamada başarı kazanmıştım.

Böylece bir kış daha geçip bahara geldik ve ben on yedi yaşımda orta okulu bitirdim. Artık aynı okulun lise kısmına gidecektim. Tatil aylarında bütünlemeye kalan Dildade Hanım'la çalışmaya başladım. Kıza piyano öğretmeni geliyordu. Bu derste biraz başarılıydı. Fakat okumaya yanaşmıyordu. Başarırsa orta sona geçecekti.

Sabahları çok erken kalkıyorduk. Salonda ona derslerde yardım ediyordum. Hasip Bey bir iki defa :

— Yahu ders mi çalışıyorsun, aşçılık mı öğreniyorsun? dedi.

Kız benim bir öğretmenden daha iyi öğrettiğimi, kızmadığımı, sabırlı olduğumu anlatmaya çalıştı. Hasip Bey herhalde benim artık tıraş olan bir delikanlı olduğumu düşünmüş olmalı ki âvâre kızına gözkulak olması için annesi Nigâr Hanım'ın dikkatini çekmişti.

Dildade hayli saf ve serbest bir kızdı. Babasının davranışları için bazen bana

— Görüyor musun? diyordu. Senden şüphe ediyor.

— Ne şüphesi Küçükhanım?

— Biz yalnız kalınca sevişecekmişiz sanki.
— Siz bir zengin aile kızısınız, ben bir aşçı.
— Sen de hep kendini küçültürsün. Pekala genç-sin, hem de yakışıklı.
— Beni beğendiğiniz için sevindim.
— Sen de beni beğeniyor musun?
— Elbette beğeniyorum. Çok güzel, alçakgönüllü, nazik bir kızsınız.
— Sen benimle evlenmek ister misin?
— Ben mi? Hayır.
— Neden?
— Siz zengin bir aile kızısınız. Aramızda bir anlaşma olsa bile ben sizi alıştığınız gibi yaşatamam. Ama böyle şeylerden konuşmayalım. Sizin temiz bir kalple konuştuğunuzu bilmez de tekdir ederler.
— Bu konuyu ben açtım derim.
— Yine olmaz Dildade Hanım. Yakışık almaz.
— Bana adımla seslen. Ben hanım değilim. Ben de senin gibi öğrenciyim.
— Alışır da herkesin yanında söyleyiveririm.
— Sen de çok çekingensin be Ahmet!

Temmuz ayındaydık. Şivekâr Hanım Muğla'daki yazlık evlerine gitmek istiyordu. Hasip Bey'le Dildade'yi de alarak bir sabah özel arabalarıyla yola çıktılar. Ben bir yere ayrılmayacaktım. Bu fırsattan faydalanarak Zehra Abla da memleketine gitmeyi istedi Dairede büyük hanım, amcabey, ben ve Fatoş kaldık.

Amca Hazım Bey'le annesi Nigâr Hanım sık sık bir odaya kapanarak birşeyler konuşuyor, âdeta kavga ediyorlardı. Amca Bey elli yaşlarında kadardı. İstanbul dışındaki hava yaramamış, romantizmalar başlamış, iki yıl önce emekli olmuş.

Ben hanımların ve beylerin geceledikleri kısımdan çok uzaktaydım. Mutfakta, ofise bitişik küçük odada yatıyordum. Nigâr Hanım, herhalde, ailenin şerefini düşünerek, herhangi bir tatsızlık çıkmasına en

gel olmak için Fatoş'u kendi taraflarında yatırıyor ve onu benim odama girmekten menediyordu. Eski, tutumlu ve namuslu ev kadınlarından olduğu için, oğlunun ve gelininin seyahatte olduğu sırada kendisini sorumlu görüyordu.

Doğrusu kadının hakkı vardı. Fatoş hem güzel, biçimli, neşeli, oymak ve tatlı bir kızdı. Yaşı yirmi ikiye varmıştı. Bana sık sık beş yaş daha büyük olmadığıma acıdığını anlatırdı. Hiç olmazsa onun yaşında olsam onunla evlenirmişim.

İki ay çabuk geçti. Muğla'ya gidenler döndüler. Ekim ayı geldiği için ben de liseye kaydımı yaptırdım ve okul açılır açılmaz sabahleyin erkenden apartman dairesinden çıkmaya başladım.

Yeni ders yılının olaysız geçeceğine inanıyordum. Üç yıl sonra okul bitmiş olacak ve ben de artık askerliğimi yapacaktım. Eski yaşantı yeniden başlamıştı. Bir akşam Dildade'nin dersine yardım ederken Şivekâr Hanım odaya gelerek

— Ahmet, Bey çağırıyor seni, dedi.

Şaşırdım. Her zaman bana Fatoş'la haber gönderilirdi. Bir bardak suyu bile kendisi alıp içmeyen Hanımefendi'nin haber vermeye gelişi beni şaşırttı. Hemen kalktım, o upuzun salonun dibinde, bir koltukta oturan ve sigarasını içen patronun önüne gittim. Yüzü kıpkırmızıydı. Bana eliyle oturmam için bir yer işaret etti. Oturdum. Şivekâr Hanım da oturdu. Hasip Bey'e teklifli bir tavır takınarak

— Fazla hiddetlenmenize engel olmak istiyorum Hasip Bey, dedi. Siz yaşlı bir insansınız. Hiddet, sinir size yaramaz. Herşeyden önce kendinizi düşününüz. Yine de unutmayınız ki Ahmet ondan da küçüktür.

Anlamadığım bir olay vardı. Bir Hanımefendi'ye, bir Beyefendi'ye bakıyordum. Şivekâr Hanım da bir sigara yaktı.

Beyefendi sesini güçlükle tutarak

— Ahmet, dedi. Seni büsbütün suçlu bulmuyoruz. Beklemediğin bir rahata kavuştun, sana evlat muamelesi ettik. En büyük suç gençlikte, cahilliktedir. Sen suçlusun, kendini hiç savunmaya kalkma. Bu işin bizce şüphesi kalmamıştır. Eğer ayağın böyle kötü bir yola kaymasaydı, okurdun, liseni bitirirdin, hatta Üniversiteye gidebilirdin. Evimizi, ailemizi kendi ailen, kendi evin sayardın. Zaten zaman zaman bunu düşünmüyor değildik.

Hasip Bey yeni bir sigara yakarak

— Senden memnunduk, dedi. Ağzımızın tadı gelmişti. Sen harika bir aşçı idin. Seni bulduğumuz için zengin aileler arasında övünüyorduk. Artık hazır ol Ahmet. Köyüm köyüm, gurbet filan der dururdun. Köyüne gideceksin. Sana bir miktar para yardımı yaparız. Köyünde birkaç baş hayvan alır, bir ev kurar, pekala olup bitersin.

Şaşkın, ağzım açık kalmış, bakıyordum. Adam :

— Karşı gelip beni sinirlendirme Ahmet, dedi. Bir başkası olsa seni kolundan tutup atardı sokağa. Ne haliniz varsa görünüz, derdi. Bir kusur işledin, onu ödemeye mecbursun. Anlaştık, değil mi? Haydi git şimdi.

Kalktım, dizlerim kesilmişti. Hem Beyefendi'ye hem de Hanımefendi'ye başımla bir selam verdim. Ben uzun salonun boyunca yürürken onların arkamdan baktıklarını sanıyordum.

Odama girince kapıyı kapattım, düşünmeye başladım. Aklıma ilk gelen Dildade oldu. Kız, Muğla'dan gelir gelmez büyükannesinden, amcasından sonra benim de boynuma sarılmıştı. Taze ve sıcak dudaklarını yüzümde hissetmiştim. Bunu herkesin içinde yapmıştı.

Acaba kızın bu savruk davranışlarından beni mi suçlu buluyorlardı? Öyle olsa bile aradan günler geçmişti. Hatta o akşam kızcağız beni odamdan alıp götürmüştü.

Hiçbir şey olmamış gibi yemeği hazırladım. Sabahleyin erkenden de okula gittim. Kahvaltı eden Amcabey bana birşey söylemedi. Ortada Fatoş'u göremedim. Zehra Abla onun biraz rahatsız olduğunu söylemişti.

Saat bire doğru yemeği hazırladım. Yabancı iki misafir vardı. Servis yaptıktan sonra günlük işlerimle uğraştım. Fakat dalgındım. İşin içinden çıkamıyor ve kimseye birşey soramıyordum.

O akşam Zehra Hanım beni çağırdı. Tekrar salona gittim. Bu defa Beyefendi ayakta geziniyordu. Yüzü gergin ve soluktu. Çok öfkeli görünüyordu.

— Eski hamam eski tas, öyle mi, diye haykırdı. Seni böylece kabul edeceğiz, suçunu kabul edeceğiz ha! Bana bak, aptallığı bırak.

Elini kaldırıp beni tokatlamak ister gibiydi. Ben

— Benim suçum nedir Beyefendi? dedim. Suçluysam bana neden yardım edeceksiniz? Köye gidip de ne yapacağım? Okumama engel mi olacaksınız?

Adamın sesi hiddetle çınladı

— Suçunu pekala biliyorsun, dedi. Sana fazla itimat ettik.

Aklıma yine Dildade geldi :

— Beyefendi, dedim. O saf, tertemiz bir kız.

— Onun için mi bu kepazeliği yaptınız?

— Beyefendi, anneniz daima yanımızdaydı. Zaten o çocuk, o bir küçük hanım. Temiz yürekli, alçak gönüllü. Ama bana acıdığı, kimsesizliğimi bildiği için şaka ediyordu. Sonra, ortada ne var?

Şivekâr Hanım

— Sen kimden söz ediyorsun Ahmet? dedi.

— Küçük Hanım'dan, Dildade Hanım'dan, dedim.

Kocası haykırdı

— Aptal, Dildade kim sen kim? Lafı dolaştırma.

Fatma ile evleneceksin. O ahlaksızla evleneceksin. Evleneceksin. Evlenir evlenmez de defolup gideceksiniz.

Fatma dediği Fatoş'tu. Yine bu kızın bazı dalavereler çevirdiği aklıma geldi. Beş yaş daha büyük olmadığıma üzülüyordu. Benimle arasında bir sevişme filan olduğunu mu ortaya yaymıştı?

Salondan tekrar çıktım. Mutfakta bulaşık yıkayan Zehra Hanım'a sordum

— Fatoş çok mu hasta?

Kadın yüzüme bakmadan

— Bilmiyor musun? dedi. Fatoş gebe.

Şaşkınlığım iki kat oldu. Zehra Abla eski hıncını alacak bir yol bulduğuna sevinir gibi söyleniyordu

— Nigâr Hanım'a gelen hekime gösterdiler. Çocuk üç aylık kadarmış.

Aklım başımdan gitti. Anlaşılıyordu ki Fatoş beni ortaya atmıştı. Ben onunla düşüp kalkmıştım. Herkes bunu benden biliyordu. İşin böyle olduğuna o kadar inanmışlardı ki, bana artık ağız açtırmıyorlardı.

Ertesi gün Hasip Bey nüfus kâğıdımı istedi. Verdim. Fakat o gün, güzel kaşları çatık olarak mutfağa gelen Şivekâr Hanım'a seslendim

— Hanımefendi!

Durdu yüzüme baktı.

— Ne var? dedi.

— Ben Yozgat'ın köylerinden, kimsesiz bir gencim, bir garibim, dedim. Ben gurbette böyle utandırıcı bir suç işleyecek adam değilim. Bana günahtır.

Şivekâr Hanım güzel gözlerini bana dikip

— İnkâr mı ediyorsun? dedi.

— Hayır, dedim. Siz benim günahımı alıyorsunuz.

— Yani seninle Fatoş arasında bir ilişki yok mu?

— Yok Hanımefendi.

— Senden başka kim var?

— Ben kimsenin günahını alamam Hanımefendi.

ŞİVEKAR HANIMIN GÖZLERİNDEKİ şaşkınlık bir saniye kadar sürdü. Yanakları kızardı. Dudakları kımıldanırken dişleri pırıldadı :

— Sana inanmak istiyorum Ahmet. Dur bakalım.

Benim gözlerimden birer damla yaş akmış. Bunun gurbette yediğim sillenin acısından olduğunu anladım. Hanımefendi

— Üzülme, dedi.

Mutfaktan çıktı. O akşam yemek servisini yaptım. Ertesi günün yemeğini de hazırlamaya başladım. Zehra Hanım kapları yıkarken bana seslendi :

— Salonda toplantı var. Fatma'yı da çağırdılar. Dildade'den başka hepsi orada. Belki seni de isterler

Bekledim, ama beni kimse istemedi. Salonda konuşmalar, gidip gelmeler oldu. Sonra herkes, geceyarısına doğru odasına çekildi. Zehra Abla da gitti.

Ertesi sabah Amca Hazım Bey kahvaltıya gelmedi. Herşeyi hazırladım. Çıkacağım sırada Hasip Bey pijamalarıyla yemek salonuna geldi.

— Ahmet, dedi. Nüfus kâğıdını al oğlum. Seninkine lüzum kalmadı.

Sonra alay eder gibi

— Amcabey'in nüfus kâğıdını aldım, dedi.

İşte ben buna hiç şaşmadım. Akşam içkisini içerken Hazım Bey daima Fatoş'a seslenirdi. Onunla konuşur ve el şakaları yapardı. Hatta bir iki defa benim yanımda onu öpmüş ve ona kadehinden bir iki yudum aldırmıştı. Fatoş onunla sigara da içerdi.

O gün üzerimden büyük bir yük kalkmıştı. Bana iftira ettiler diye darılmak aklıma bile gelmedi. Yemeği hazırlarken Şivekâr Hanım mutfağa geldi. Yanıma sokuldu ve

— Fatoş için Amcabey'in yanına bir tabak koy Ahmet, dedi. Artık ona aileden biri gibi davranmamız gerekiyor.

Sonra nefesini yüzümde hissettim. Sıcak dudaklarıyla beni bir yanağımdan öptü

— Gücenme yavrum, dedi. Olur böyle şeyler.

Artık yemek salonunda, aile sofrasında bir tabak fazlaydı. Amcabey'in sağ tarafında Fatoş oturuyordu. Hasip Bey bu durumu yadırgamış görünüyor, bana iltifat ediyordu

— Aşçıbaşı, senin yemeklerine dayanamıyorum, fazla kaçıyor, korkarım başıma bir iş çıkacak.

Hanımlar ve beylerden sonra biz de yemeğimizi yerken aynı masada Fatoş'un yeri boş kalıyordu. Zehra Hanım

— Haspa, diyordu. Aile sofrasına geçti. Ne de çabuk alıştı!

Şoför Sezai

— Yarın sana kumanda etmeğe kalkarsa hiç şaşma, dedi. Ama bize ne! Beyefendi kabul etti işte.

Zehra Hanım

— Ya bu çocuğun suçu neydi de önce ona yüklendiler? dedi.

— Yani sen de onu suçlu bulmadın mı? Bana fısıldadığını unuttun mu?

Fatoş'un dedikodusu büyükler arasında da sürüp gidiyordu. Nigâr Hanım her iki erkeğin de annesiydi. Kulakları biraz ağır işiten kadıncağız ben salona girdiğim zaman ayak sesi duymamıştı. Gelini Şivekâr Hanım'a söyleniyordu

— Dazlayan daza düşer, kel başlı kıza düşer, derler. Hazım durdu durdu da elli yaşında evin hizmetçisini ayarttı. Hani bu suçu Ahmet işleseydi insan hak verirdi. Zaten kız delişmenin biri. Haydi bu böyle oldu, ya o kurumu nedir? Ben üç gün içinde ondan gördüğüm kurumu on altı senedir senden görmedim.

Hakikaten Fatoş kendisini dirhem dirhem satmaya başlamıştı. Ayağıma kadar gelip de çağırsınlar diye vemek vakti odasına kapanıyordu. Zehra kapıyı vuru-

yor : «Fatoş Hanım, yemeğe buyurun» diyor, bunu söylerken de sesinde ince bir alay seziliyordu.

Fatoş Hanım artık araba ile berbere gitmeye başlamıştı. Sezai'nin anlattığına göre, arabadan inince «Beni fazla bekletme, soktağın içinde park et» diyormuş.

Mahcup bulunan Amcabey bu şımarık hizmetçinin patavatsızlıkları yüzünden büsbütün utanıyor, kimse ile eskisi gibi şakalaşamıyordu.

Zehra Hanım yemek yerken

— Yaş ağaçtan odun olmaz, hizmetçiden kadın olmaz, derler diyordu. Çok doğruymuş.. Aklını başına toplayıp göze girmeye çalışacağına kırım kırım kırıtıp herkese tepeden bakıyor. Ama dua etsin karnındaki çocuğa. Yoksa Şivekâr Hanım hakkından gelirdi onun. Kenarın dilberi ne kadar nazlı olsa nazenin olamaz.

Dünkü hizmetçi ara sıra Zehra Hanım'a yaptığı işler için kusur bulmaya başladığı gibi, birgün yemekte ben servis yaparken

— Ahmet, benim canım işkembe istiyor, dedi. Yarın işkembe yap.

— Bugüne kadar Şivekâr Hanımefendi mutfağa işkembe sokturmadı. Pek canınız istiyorsa Sezai Efendi sizi caddedeki işkembeciye kadar götürsün, dedim.

Hakikaten Şivekâr Hanım işkembeyi sevmiyor ve kokusundan nefret ediyordu. Fatoş hırsla sofradan kalkıp gitti. Herkes onun arkasından baktı. Amcabey bana seslendi

— Ahmet, bu kız gebe.

Ben :

—Biliyorum Beyefendi, dedim. Ama ben şimdiye kadar Büyük Hanımefendi'den bile emir almadım.

Amcabey kaşlarını çatarak

— Seni iyi şımarttılar Yozgatlı, dedi.

Hasip Bey müdahale etti

— Birader, Ahmet hiçbir zaman şımarmadı. Siz de kendisinden memnunsunuz. Asıl şımaran başkası.

— Bir aşçıya sözümüz geçmeyecek mi?

— Senin sözün geçer.

Amcabey bana darıldı. Artık akşamları bana seslenerek veya mutfağa kadar gelerek meze istemiyordu. Bir iki sabrettikten sonra Zehra Hanımı yollamaya başladı. Ben biraz ağırdan alırsam dışarıdan Fatoş'un sesi geliyordu

— O çarıklı aklını başına alsın, yoksa ben onu attırırım bu kapıdan.

Bunu Hasip Bey de duymuştu. Kapalı kapıların arkasından, direk direk bağırdığını duydum. Fatoş da bağıra bağıra ağlayarak odalarına kaçtı.

Hâzım Bey de artık içki istememeye başladı. Ancak sofrada bir kaç kadeh atıyordu. Dildade de Fatoş'un şımarıklığına kızdığı için bir gün çatmıştı :

— Sen daha düne kadar Ahmet'e söküklerini dikmek, gömleklerini yıkamak için yalvarmıyor muydun? Ne çabuk adam oldun?

Fatoş'un cevabı şu olmuştu

— Ben bugüne bugün senin yengenim. Ona göre davran.

— Haydi ordan yılışık.

Fatoş aşağılık duygusundan kurtulmak için veya bunun etkisiyle aile içinde kendisine bir yer kazanmaya çalışıyordu. Benim her sabah okula gitmeme bile engel olmak istedi. Sabahleyin kalkıyor, kahvaltıyı hazır bulamıyormuş. Bir insan ya aşçı olurmuş, ya da öğrenci.

Hasip Bey :

— Ahmet bu şartlar altında bize geldi, dedi. Yine de herşeyi hazırlayıp gidiyor. Sen ayağına tepsi ile kahvaltı geldiğini istiyorsan, yatağında kahvaltı edecek-sen Hazım Beyefendi'ye başvur, çaresine baksın.

Fatoş nikâhtan sonra ancak iki ay kadar kendisi-

ni aileye gelin olarak kabul ettirmeye çalıştı. Fakat aileye yüzkarası ile sokulan bir köylü kıza kimse yüz vermedi. Hazım Bey bile ağzının tadını bozacağını ve bir emekli aylığı ile kira evlerine düşeceklerini anlayıp sıkı sıkıya tenbih geçti.

Fatoş Bursa'ya, akrabalarını görmeye gideceğini ileriye sürerek Hâzım Bey'in kendisine bağlılığını denemek istemişti. Kocası :

— Hay hay, demişti, git, istediğin kadar kal.

Ama Fatoş gitmedi. Giderse kazandıklarını da kaybedebiirdi. Karnı gittikçe büyüyen bu kız yavaş yavaş kabuğuna çekilen bir kaplumbağaya benzedi. Artık sabahları erken kalkıyor, evin içinde dolaşıyor, toz alıyor, boyanıp süslenmesi yanında iş görmeye de başlıyordu.

Zengin bir aileye çatmak, hanımefendi olmak istemişti. Bunun hemen her kız isterdi. Fakat istediği şeylere kendisinin layık olup olmadığını düşünmesi gerekirdi.

Hizmetçi iken neşeli, şakrak ve mutlu olan Fatoş evlendikten sonra kendisini eğreti bir hayatta bulmuştu. Onun sık sık ağladığını, kendisini bu çevre içinde rahatsız ve yabancı bulduğunu, gurbet acılarını çok içinden duyduğunu anlıyordum.

Ben, ben bu garipliği, bu yalnızlığı duymuyor muyum sanki? Yaşantım iyi bir yola girdiği halde yine evini, ailesini arayan bir kimsesiz değil miyim?

— SON —

Kemalettin Tuğcu

GURBET ACILARI

37

Fiyatı: 35 Lira

Kurtuluş Yayınları

25 Lira

ÇOCUK ROMANLARI